

PARLAMENTUL ROMÂNIEI

CAMERA DEPUTAȚILOR

SENATUL

Lege

pentru revizuirea Constituției României

Parlamentul României adoptă prezenta Lege

PREAMBUL

Noi, cetățenii României, călăuziți de valori precum sunt Credința, Adevărul, Dreptatea, Bunătatea, Libertatea, Înțelepciunea, de respectul față de acestea precum și față de toate celelalte valori consacrate ale drepturilor omului, egali în drepturi, libertăți și îndatoriri, știind că sunt cu adevărat liberi numai cei care își exercită și folosesc libertatea în spiritul și litera Legii, și că puterea comunității se măsoară prin bunăstarea celui mai slab dintre membrii săi, uniți pentru binele comun, hotărâți să luăm deciziile necesare pentru dezvoltarea materială și spirituală a comunității și a țării noastre, dispunem, cu Voia lui Dumnezeu, revizuirea Constituției României după cum urmează:

TITLUL I. PRINCIPII GENERALE

Art. 1. Statul român

- (1) Statul este instrumentul de organizare politică și administrativă prin intermediul căruia se exercită funcționalitatea sistemului social și sunt reglementate relațiile dintre oameni.
- (2) România este stat național, suveran și independent, unitar și indivizibil.
- (3) Forma de guvernământ a statului este republica prezidențială.
- (4) Legea fundamentală a statului român este Constituția.
- (5) Statul apără libertatea și drepturile cetățenilor, asigură independența și siguranța țării.
- (6) Statul sprijină prosperitatea, dezvoltarea durabilă, coeziunea internă și diversitatea culturală a țării.
- (7) Statul veghează la garantarea egalității de șanse.
- (8) Statul se angajează în favoarea conservării durabile a resurselor naturale, precum și în favoarea respectării ordinii internaționale, juste și pașnice.
- (9) Drapelul României este tricolor; culorile sunt așezate vertical, în ordinea următoare (începând din partea în care este lancea): albastru, galben, roșu.
- (10) Ziua națională a României este 1 Decembrie.
- (11) Imnul național al României este „Deșteaptă-te române”.
- (12) Stema țării și sigiliul statului sunt stabilite prin legi organice.
- (13) Capitala României este municipiul București.

Art. 2. Suveranitatea

- (1) Suveranitatea națională aparține cetățenilor țării, care o exercită prin referendum, precum și prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice și corecte.
- (2) Niciun grup și nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

Art. 3. Teritoriul

- (1) Teritoriul României este inalienabil.
- (2) Frontierele țării sunt consfințite prin lege organică, cu respectarea principiilor și a celorlalte norme general admise ale dreptului internațional.
- (3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, orașe și regiuni.
- (4) Pe teritoriul statului român nu pot fi strămutate sau colonizate populații străine.

Art. 4. Limba oficială

- (1) În România, limba oficială este limba română.

Art. 5. Principii de activitate ale statului

- (1) Activitățile statului se desfășoară în cadrul celor trei Puteri: legislativă, executivă și judecătorească.
- (2) Statul se organizează potrivit principiului separației celor trei puteri, legislativă, executivă și judecătorească și a echilibrului dintre ele.
- (3) Puterea legislativă este exercitată, în mod colectiv, de Parlament împreună cu cetățenii.
- (4) Puterea executivă este exercitată de Președintele României și Administrația Prezidențială.
- (5) Puterea judecătorească este exercitată de instanțele judecătorești.
- (6) Legea reprezintă baza și limita activității statului.
- (7) Activitatea statului trebuie să îndeplinească un interes public și trebuie să fie proporțională cu scopul vizat.
- (8) Atribuirea și îndeplinirea sarcinilor de stat se bazează pe principiul de subsidiaritate.
- (9) Organele statului și persoanele particulare trebuie să acționeze în conformitate cu normele de bună-credință.

Art. 6. Dreptul internațional și dreptul intern

- (1) Statul român respectă dreptul internațional.
- (2) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai și cu bună-credință obligațiile care-i revin din Tratatul la care este parte.
- (3) Prevederile Tratatelor constitutive ale Uniunii Europene au prioritate față de Dispozițiile contrare din legile interne.
- (4) Președintele României face publice și transmite Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituțiilor Uniunii Europene.
- (5) În cazul în care un Tratat, la care România urmează să devină parte, cuprinde Dispoziții contrare Constituției, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituției.
- (6) Tratatul adoptat de Parlament, potrivit legii, dacă nu a fost respins prin referendum, face parte din dreptul intern.

Art. 7. Responsabilitate individuală și socială

- (1) Orice persoană, în calitate de membru al societății, are dreptul la securitatea socială; ea este îndreptățită ca prin efortul național și colaborarea internațională, ținându-se seama de organizarea și resursele fiecărei țări, să obțină realizarea drepturilor economice, sociale și culturale indispensabile pentru demnitatea sa și libera dezvoltare a personalității sale.

- (2) Fiecare persoană este responsabilă pentru sine și contribuie, în funcție de capacitatea proprie, la îndeplinirea sarcinilor statului și pe cele ale societății.
- (3) În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare om este supus doar unor îngrădiri stabilite prin lege și asta, exclusiv, în scopul de a asigura cuvenita respectare și recunoaștere a drepturilor și libertăților altora, precum și ca să fie satisfăcute justele cerințe ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, absolut necesare într-o societate democratică.
- (4) Orice persoană are dreptul la muncă, la liberă alegere a muncii sale, la condiții echitabile și satisfăcătoare de muncă, precum și la ocrotirea împotriva șomajului.
- (5) Pentru a putea concilia viața de familie și viața profesională, orice persoană are dreptul de a fi protejată împotriva oricărei concedieri din motive de maternitate, precum și dreptul la un concediu de maternitate plătit și la un concediu parental acordat în urma nașterii sau adopției unui copil.
- (6) Încadrarea în muncă a copiilor este interzisă. Vârsta minimă de încadrare în muncă nu poate fi inferioară celei la care încetează perioada de școlarizare obligatorie, fără a aduce atingere normelor mai favorabile tinerilor și cu excepția unor derogări limitate.
- (7) Tinerii acceptați să lucreze trebuie să beneficieze de condiții de muncă adaptate vârstei și să fie protejați împotriva exploatării economice sau a oricărei activități care ar putea pune în pericol securitatea, sănătatea, dezvoltarea lor fizică, psihică, morală sau socială sau care le-ar putea compromite educația.
- (8) Toți oamenii, fără nici o discriminare, au dreptul la salariu egal pentru muncă egală.
- (9) Orice om care muncește are dreptul la o retribuire echitabilă și satisfăcătoare care să-i asigure, atât lui cât și familiei sale, o existență conformă cu demnitatea umană, completată, la nevoie, prin alte mijloace de protecție socială.
- (10) Orice persoană are dreptul la odihnă și recreație, inclusiv la o limitare rezonabilă a zilei de muncă și la concedii periodice plătite.
- (11) Orice om are dreptul la un nivel de trai care să-i asigure sănătatea și bunăstarea, lui și a familiei sale, cuprinzând hrana, îmbrăcămintea, locuința, îngrijirea medicală, precum și serviciile sociale necesare; el are dreptul la asigurare în caz de șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subsistență, în urma unor împrejurări independente de voința sa.

TITLUL II. DREPTURI FUNDAMENTALE. LIBERTĂȚI. GARANȚII JURIDICE. GARANȚII SOCIALE

CAPITOLUL I. DREPTURILE FUNDAMENTALE

Art. 8. Cetățenia

- (1) Cetățenia română se dobândește, se păstrează sau se pierde în condițiile prevăzute de legea organică.
- (2) Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetățenia sa sau de dreptul de a-și schimba cetățenia.
- (3) Cetățenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naștere.
- (4) Cetățenii străini pot obține cetățenia română doar în condițiile legii.

Art. 9. Cetățenii români în străinătate

- (1) Cetățenii români se bucură în străinătate de protecția statului român și trebuie să-și îndeplinească obligațiile, cu excepția aceluia ce nu sunt compatibile cu absența lor din țară.
- (2) Statul contribuie la consolidarea legăturilor care unesc românii din străinătate între ei și cu România.
- (3) Românii din străinătate, în condițiile în care au numai cetățenia română, se bucură de aceleași drepturi ca și cetățenii români din țară.

Art. 10. Demnitatea umană

- (1) Demnitatea umană trebuie respectată și protejată.

Art. 11. Tratatelor internaționale privind drepturile omului

- (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional al Drepturilor Civile și Politice și Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene.

Art. 12. Exercițarea drepturilor și a libertăților

- (1) Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți.

Art. 13. Egalitatea în drepturi

- (1) Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi. Ele sunt înzestrate cu rațiune și conștiință și trebuie să se comporte unele față de altele în spiritul fraternității.
- (2) Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Constituție, fără nici un fel de deosebire ca, de pildă, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări. În afară de aceasta, nu se va face nici o deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului de care ține o persoană, fie că această țară sau teritoriu sunt independente, sub tutelă, neautonome sau supuse vreunei alte limitării de suveranitate.
- (3) Fiecare om are dreptul să i se recunoască pretutindeni, în România, personalitatea juridică.
- (4) Toți oamenii sunt egali în fața legii și au, fără nici o deosebire, dreptul la o egală protecție a legii. Toți oamenii au dreptul la o protecție egală împotriva oricărei discriminări care ar viola prezenta Constituție și împotriva oricărei provocări la o asemenea discriminare.
- (5) Minoritățile etnice, religioase sau lingvistice, precum și persoanele aparținând acestor minorități nu pot fi lipsite de dreptul de a avea, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor, propria lor viață culturală, de a profesa și practica propria lor religie sau de a folosi propria lor limbă.
- (6) Bărbatul și femeia sunt egali în drepturi. Legea va prevedea egalitatea de drept și de fapt, în special în sfera familială, cea educativă și cea a muncii.
- (7) Bărbatul și femeia au dreptul la un salariu egal pentru o muncă de valoare egală.
- (8) Statul român garantează egalitatea de șanse între femei și bărbați pentru ocuparea funcțiilor de demnitate publică, civilă sau militară.
- (9) Legea va prevedea măsuri pentru eliminarea inegalităților care afectează persoanele cu handicap, precum și pe cele cu invaliditate.

Art. 14. Protecție împotriva arbitrarului și protejarea bunei credințe

- (1) Orice persoană are dreptul de a fi tratată de organele statului în mod nearbitrar, respectiv conform normelor de bună-credință.
- (2) Orice persoană are dreptul la satisfacția efectivă din partea instanțelor juridice naționale competente împotriva actelor care violează drepturile fundamentale ce-i sunt recunoscute prin Constituție sau legi.
- (3) Nimeni nu trebuie să fie arestat, reținut sau exilat în mod arbitrar.
- (4) Orice persoană are dreptul, în deplină egalitate, de a fi audiată în mod echitabil și public de către un tribunal independent și imparțial care va hotărî, cu celeritate, fie asupra drepturilor și obligațiilor sale, fie asupra temeiniciei oricărei acușări în materie penală îndreptată împotriva sa.

- (5) Orice persoană acuzată de comiterea unui act cu caracter penal are dreptul la prezumția de nevinovăție până când vinovăția sa va fi stabilită, în mod legal, în cursul unui proces în care au fost asigurate toate garanțiile necesare apărării sale.
- (6) Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau, în momentul când au fost comise, un act cu caracter penal, conform dreptului internațional sau național. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsă mai grea decât aceea care era aplicabilă în momentul când a fost săvârșit actul cu caracter penal.
- (7) Nimeni nu va fi supus la imixtiuni arbitrare în viața sa personală, în familia sa, în domiciliul lui sau în corespondența sa, nici la atingeri aduse onoarei și reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri.

Art. 15. Dreptul la viață

- (1) Statul garantează dreptul omului la viață.
- (2) Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale.
- (3) Orice ființă umană are dreptul la libertate personală, mai ales la integritate fizică și psihică, respectiv la libertatea de mișcare.
- (4) Nimeni nu va fi ținut în sclavie, nici în servitute: sclavajul și comerțul cu sclavi sunt, interzise sub toate formele lor.
- (5) Nimeni nu va fi supus torturii, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.
- (6) Este interzis ca o persoană să fie supusă, fără consimțământul său, unei experiențe medicale sau științifice.
- (7) Pedeapsa cu moartea este interzisă.
- (8) Nimeni nu va putea fi constrâns să execute o muncă forțată sau obligatorie.
- (9) Alineatul 8 al prezentului articol nu poate fi interpretat ca interzicând ca anumite infracțiuni să poată fi pedepsite de o instanță competentă cu detenție însoțită de muncă forțată.
- (10) Nu se consideră „muncă forțată sau obligatorie” în sensul alineatului (8):
 - a) orice muncă sau servicii cerute, în mod normal, unui individ deținut în virtutea unei decizii legale a Justiției sau eliberat condiționat în urma unei asemenea decizii;
 - b) orice serviciu cu caracter militar, sau orice serviciu național care din motive de conștiință înlocuiește serviciul militar;
 - c) orice serviciu cerut în cazurile de forță majoră sau de sinistre care amenință viața sau bunăstarea comunității;
 - d) orice muncă sau orice serviciu care fac parte din obligațiile cetățenești normale.

Art.16. Dreptul la căsătorie, întemeierea unei familii

- (1) Familia constituie elementul natural și fundamental al societății și are drept la ocrotire din partea ei și a statului.
- (2) Cu începere de la împlinirea vârstei legale, bărbatul și femeia, fără nicio restricție în ce privește rasa, naționalitatea sau religia, au dreptul de a se căsători și de a întemeia o familie. Ei au drepturi egale la contractarea căsătoriei, în decursul căsătoriei și la desfacerea ei.
- (3) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între un bărbat și o femeie, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor.
- (4) Condițiile de încheiere, de desfacere și de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege.
- (5) Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.
- (6) Mama și copilul au dreptul la ajutor și ocrotire deosebite. Toți copiii, fie că sunt născuți în cadrul unei căsătorii sau în afara acesteia, se bucură de aceeași protecție socială.
- (7) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în fața legii cu cei din căsătorie.
- (8) Familia se bucură de protecție juridică, economică și socială.

Art. 17. Protecția copiilor și tinerilor

- (1) Copiii și tinerii au dreptul la o protecție specială a integrității lor fizice, psihice și morale și la o încurajare a dezvoltării lor.
- (2) Orice copil, fără nici o discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, origine națională sau socială, avere sau naștere, are dreptul din partea familiei sale, a societății și a statului la măsurile de ocrotire pe care le cere condiția de minor.
- (3) Orice copil trebuie să fie înregistrat imediat după naștere și să aibă un nume.
- (4) Orice copil are dreptul de a dobândi o cetățenie.

Art. 18. Dreptul de proprietate. Proprietatea

- (1) Dreptul de proprietate este garantat de Constituție și legi.
- (2) Proprietatea este publică sau privată.

Art. 19. Proprietatea publică

- (1) Proprietatea publică este garantată prin lege și aparține statului.
- (2) Bogățiile de interes public ale subsolului, infrastructura, spațiul aerian, apele, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice exclusive, precum și alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietății publice.
- (3) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condițiile legii organice, ele pot fi date în administrare unităților administrativ teritoriale, regiilor autonome ori instituțiilor publice, sau pot fi concesionate ori închiriate.
- (4) Contractele încheiate de Administrația Prezidențială sau de Autoritățile Publice Locale, care vizează bunurilor proprietate publică nu pot conține clauze secrete, cu excepția contractelor din domeniul Apărării și Securității Naționale care pot avea anexe ce conțin informații tehnice clasificate.
- (5) Contractele ce vizează bunuri proprietate publică se publică integral în Monitorul Oficial al României, cu excepția anexelor ce conțin informații tehnice clasificate, în maximum 3 zile de la semnare și intră în vigoare în termen de 100 de zile de la publicare dacă în această perioadă nu a fost înregistrată o Inițiativă cetățenească de respingere a contractului.
- (6) Actele juridice care vizează bunuri proprietate publică, cad sub incidența art. 31 alineat (3) litera (i).
- (7) Referendumul național sau local de respingere a unui act juridic care vizează bunuri proprietate publică se desfășoară conform legii organice.
- (8) Actele juridice care cad sub incidența art. 31 alineat (3), litera (i) intră în vigoare la data validării rezultatului referendumului, dacă nu a fost respinse prin vot de cetățeni.

Art. 20. Proprietatea privată

- (1) Orice persoană are dreptul la proprietate, atât singura, cit și în asociație cu alții.
- (2) Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de proprietatea sa.
- (3) Proprietatea privată și dreptul de moștenire, precum și creanțele asupra statului sunt garantate. Conținutul și limitele acestora sunt stabilite prin lege.
- (4) Accesul cetățenilor străini la dreptul de proprietate asupra bunurilor imobile se reglementează prin lege.
- (5) Proprietatea privată presupune obligații. Utilizarea acesteia servește și binelui public.
- (6) Exproprierea este permisă doar pentru binele public și poate fi ordonată doar în baza legii, care stabilește natura și mărimea despăgubirii.
- (7) Proprietatea funciară și mijloacele de producție pot fi transferate în proprietatea publică sau alte forme de întreprindere publică, în scopul naționalizării, printr-o lege care stabilește natura și mărimea despăgubirii.

- (8) Mărimea despăgubiri în caz de expropriere, este stabilită prin realizarea unui echilibru echitabil între interesul public și interesele persoanelor afectate. În caz de dispută referitoare la cuantumul despăgubirii, se poate recurge la Instanțele ordinare.

Art. 21. Dreptul la informație.

- (1) Libertatea de informare este garantată
- (2) Fiecare persoană are dreptul de a primi informații în mod liber, de a le obține de la surse accesibile în general și de a le difuza.
- (3) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informație de interes public nu poate fi îngrădit.
- (4) Autoritățile publice, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetățenilor asupra treburilor publice și asupra problemelor de interes personal.
- (5) Mijloacele de informare în masă, publice și private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.
- (6) Libertatea presei, radio-ului și a televiziunii, precum și alte forme de producere și difuzare a informațiilor corespunzătoare telecomunicațiilor publice, sunt garantate.
- (7) Secretul de redactare este garantat.
- (8) Dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a tinerilor sau securitatea națională.
- (9) Serviciile publice de radio și de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale și politice exercitarea dreptului la antenă, iar în timpul campaniilor electorale acest drept trebuie să fie egal, fără nicio discriminare. Organizarea acestor servicii și controlul asupra lor se reglementează prin lege organică.

Art. 22. Dreptul de obținere a unui ajutor în situații dificile

- (1) Oricine se află într-o situație dificilă și nu este în stare să-și asigure subzistența, are dreptul de a fi ajutat și asistat, respectiv are dreptul să primească mijloacele indispensabile pentru a duce o existență în conformitate cu demnitatea umană.

Art. 23. Dreptul la protejarea vieții private

- (1) Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixtiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale.
- (2) Orice persoană are drept la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri, precum și dreptul de a fi protejată împotriva folosirii abuzive a datelor personale.

Art. 24. Dreptul la inviolabilitate a domiciliului

- (1) Domiciliul și reședința sunt inviolabile. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reședința unei persoane fără învoirea acesteia.
- (2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situații:
 - a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătorești;
 - b) înlăturarea unei primejdii privind viața, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;
 - c) apărarea securității naționale sau a ordinii publice.
- (3) Cetățeanul are dreptul de a se simți în siguranță în ceea ce privește persoana, domiciliul, documentele și bunurile sale, împotriva perchezițiilor și confiscărilor nemotivate; nu vor fi emise mandate decât pe baza unor motive întemeiate de suspiciune, menționând cu precizie (se scoate) obiectivul care urmează să fie percheziționat și persoanele sau obiectele care urmează să fie reținute.
- (4) Percheziția se dispune de judecător și se efectuează în condițiile și în formele prevăzute de lege.
- (5) Perchezițiile în timpul nopții sunt interzise, în afară de cazul infracțiunilor flagrante.

Art. 25. Drept la învățământ de bază

- (1) Orice persoană are dreptul la învățătură. Învățământul trebuie să fie gratuit, cel puțin în ceea ce privește învățământul elementar și general. Învățământul tehnic și profesional trebuie să fie la îndemâna tuturor, iar învățământul superior trebuie să fie de asemenea egal, accesibil tuturor, pe bază de merit.
- (2) Învățământul trebuie să urmărească dezvoltarea deplină a personalității umane și întărirea respectului față de drepturile omului și libertățile fundamentale. El trebuie să promoveze înțelegerea, toleranța, prietenia între toate popoarele și toate grupurile rasiale sau religioase.
- (3) Părinții au prioritate în alegerea felului de învățăminte pentru copiii lor minori.
- (4) Învățământul de toate gradele se desfășoară în limba română. În condițiile legii, învățământul se poate desfășura și într-o limbă de circulație internațională.
- (5) Dreptul persoanelor aparținând minorităților naționale de a învăța limba lor maternă și dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalitățile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.
- (6) Învățământul de toate gradele se desfășoară în unități de stat, particulare și confesionale, în condițiile legii.
- (7) Autonomia universitară este garantată.
- (8) Statul asigură libertatea învățământului religios, potrivit cerințelor specifice fiecărui cult. În școlile de stat, învățământul religios este opțional, organizat și garantat prin lege.

Art. 26. Dreptul la petiție.

- (1) Orice persoană are dreptul, fără a fi supusă unui prejudiciu, să adreseze petiții autorităților.
- (2) Autoritățile trebuie să ia la cunoștință de aceste petiții și să le răspundă.

Art. 27. Drepturi politice.

- (1) Orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie direct, fie prin reprezentanți liber aleși.
- (2) Orice persoană are dreptul de acces egal la funcțiile publice din țara sa.
- (3) Voința poporului trebuie să constituie baza puterii de stat; aceasta voință trebuie să fie exprimată prin alegeri nefalsificate, care să aibă loc în mod periodic prin sufragiu universal, egal și exprimat prin vot secret sau urmând o procedură echivalentă care să asigure libertatea votului.
- (4) Drepturile politice sunt garantate.
- (5) Garantarea drepturilor politice protejează libera formare a opiniei cetățenilor și exprimarea fidelă și sigură a voinței acestora.

Art. 28. Exercițarea drepturilor politice

- (1) Cetățenii români care au împlinit vârsta de 18 ani își pot exercita drepturile politice, cu excepția acelorora cărora le sunt suspendate sau anulate drepturile electorale.
- (2) Statul reglementează exercitarea drepturilor politice la nivel național și local.
- (3) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii Uniunii, care îndeplinesc cerințele legii organice, au dreptul de a alege și de a fi aleși, exclusiv, în structurile administrației publice locale.
- (4) Normele de numire a funcționarilor publici se stabilesc prin lege.

Art. 29. Dreptul de a fi ales în Parlamentul European

- (1) În condițiile aderării României la Uniunea Europeană, cetățenii români au dreptul de a alege și de a fi aleși în Parlamentul European.

Art. 30. Dreptul de a fi ales în structurile locale și naționale ale statului.

- (1) Candidații pentru structurile locale trebuie să fi împlinit până în ziua alegerilor vârsta de 23 de ani pentru a fi aleși în Consiliile locale sau regionale și cel puțin 25 de ani pentru funcția de primar sau președinte al consiliului regional.
- (2) Candidații pentru structurile naționale trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puțin 30 de ani pentru a fi aleși în Parlament și cel puțin 35 de ani pentru a fi aleși în funcția de Președinte sau Vicepreședinte al României.
- (3) Au dreptul de a candida pentru funcția de Președinte, Vicepreședinte al României, sau parlamentar, și de a fi nominalizate în Administrația Prezidențială, persoanele care corespund criteriilor de integritate stabilite de lege, au numai cetățenia română, au drept de vot, au domiciliul în România de minimum 4 ani și nu le este interzisă asocierea, potrivit art. 40 alineatul (5).
- (4) Nu pot candida pentru funcțiile de Președinte, Vicepreședinte al României, președinte al consiliului regional, primar, parlamentar, membru al consiliului regional sau local și nu pot fi nominalizați pentru a îndeplini funcții în cadrul Administrației Prezidențiale, în administrațiile regionale și locale, cetățenii condamnați definitiv pentru infracțiuni prevăzute în Codul Penal cu o pedeapsă care depășește 2 ani de închisoare.

Art. 31. Drepturile cetățenilor cu drept de vot

- (1) Cetățenii cu drept de vot pot lua parte la referendum și la alegerea organelor reprezentative.
- (2) Cetățenii cu drept de vot, cu excepția celor nominalizați la articolul 40 alineat (5), pot face parte din comitetele de inițiativă care promovează Inițiative cetățenești.
- (3) Cetățenii cu drept de vot pot constitui comitete de inițiativă și pot acționa în următoarele direcții:
 - a) revizuirea Constituției;
 - b) demiterea Președintelui României;
 - c) dizolvarea Parlamentului;
 - d) aderarea la sisteme de securitate colectivă sau organizații internaționale;
 - e) retragerea din sisteme de securitate colectivă sau organizații internaționale;
 - f) promovarea de legi;
 - g) respingerea Hotărârilor Parlamentului;
 - h) respingerea legilor adoptate de Parlament;
 - i) respingerea actelor juridice care vizează bunuri proprietate publică;
 - j) demiterea primarului sau a președintelui regiunii;
 - k) dizolvarea consiliului local sau regional;
 - l) promovarea proiectelor de Hotărâri locale sau regionale;
 - m) respingerea Hotărârilor locale sau regionale;
 - n) respingerea Dispozițiilor primarilor sau ale președinților regiunilor.

Art. 32. Înfăptuirea drepturilor fundamentale

- (1) Drepturile fundamentale trebuie să fie înfăptuite în ansamblul ordinii juridice.
- (2) Oricine își asumă o sarcină proprie statului este obligat să respecte drepturile fundamentale și să contribuie la înfăptuirea acestora.
- (3) Autoritățile veghează ca drepturile fundamentale, în măsura în care se pretează la acest aspect, să fie îndeplinite și în relațiile dintre persoanele particulare.

Art. 33. Limitarea drepturilor fundamentale

- (1) Orice limitare a unui drept fundamental trebuie să fie fondată pe o bază legală pentru apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor, a desfășurarea instrucției penale, pentru prevenirea consecințelor unor calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav. Limitările importante trebuie să fie prevăzute de lege.
- (2) Orice limitare a unui drept fundamental trebuie să fie justificată de un interes public sau de protejarea dreptului fundamental al celorlalți. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.
- (3) Limitarea drepturilor fundamentale pe perioada carierei impune acordarea de compensații.

CAPITOLUL II. LIBERTĂȚI

Art.34. Libertatea personală

- (1) Orice persoană are dreptul de a circula în mod liber și de a-si alege reședința în interiorul granițelor unui stat.
- (2) În caz de persecuție, orice cetățean român are dreptul de a căuta azil și de a beneficia de azil în alte țări. Acest drept nu-i va fi recunoscut însă de către statul român, în cazul declanșării urmării sale, urmărirea cauzată, în mod real, de săvârșirea unei crime de drept comun sau a unor acțiuni contrare scopurilor și principiilor prezentei Constituții.

Art. 35. Libertatea de conștiință și credință

- (1) Orice om are dreptul la libertatea gândirii, de conștiință și religie; acest drept include libertatea de a-si schimba religia sau convingerea, precum și libertatea de a-si manifesta religia sau convingerea, singur sau împreună cu alții, atât în mod public, cit și privat, prin învățătura, practici religioase, cult și îndeplinirea riturilor.
- (2) Nimeni nu va fi supus vreunei constrângeri putând aduce atingere libertății sale de a avea sau de a adopta o religie sau o convingere la alegerea sa.
- (3) Libertatea manifestării religiei sau convingerilor nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege și necesare pentru ocrotirea securității, ordinii și sănătății publice ori a moralei sau a libertăților și drepturilor fundamentale ale altora.
- (4) Libertatea de conștiință și credință trebuie să se manifeste în spirit de toleranță și de respect reciproc.
- (5) Nu vor fi elaborate legi care să impună o religie sau să interzică practicarea liberă a unei religii.
- (6) Orice persoană are dreptul de a se alătura unei comunități religioase sau de a face parte din aceasta și de a urma un învățământ religios.
- (7) Nimeni nu poate fi constrâns să se alătore unei comunități religioase sau de a face parte dintr-o astfel de comunitate, de a efectua un act religios sau de a urma un învățământ religios.
- (8) Cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii.
- (9) În relațiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acțiuni de învrăjbire religioasă.
- (10) Cultele religioase sunt autonome față de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azil și în orfelinate.
- (11) Părinții sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educația copiilor minori a căror răspundere le revine.

Art. 36. Libertatea de exprimare

- (1) Nimeni nu trebuie să aibă de suferit din cauza opiniilor sale.
- (2) Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum și libertatea de a căuta, de a primi și de a răspândi informații și idei de orice fel, indiferent de frontiere, sub formă orală, scrisă, tipărită ori artistică, sau prin orice alt mijloc, la alegerea sa.
- (3) Exercițarea libertăților prevăzute la alineatul (2) al prezentului articol comportă obligații și răspunderi speciale. În consecință, ea poate fi supusă anumitor limitări care trebuie însă stabilite în mod expres prin lege și care sunt necesare:
 - a) respectării drepturilor sau reputației altora;
 - b) apărării securității naționale, ordinii publice, sănătății sau moralității publice.
- (4) Orice persoană are dreptul de a lua parte în mod liber la viața culturală a colectivității, de a se bucura de arte și de a participa la progresul științific, la binefacerile lui.
- (5) Fiecare om are dreptul la ocrotirea intereselor morale și materiale care decurg din orice lucrare științifică, literară sau artistică al cărei autor este.
- (6) Libertatea de opinie este garantată.
- (7) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viața particulară a persoanei și nici dreptul la propria imagine.
- (8) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credințelor și libertatea creațiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.
- (9) Este interzisă adoptarea vreunei legi care să restrângă libertatea cuvântului sau a presei.
- (10) Cenzura de orice fel este interzisă.
- (11) Libertatea presei implică și libertatea de a înființa publicații. Nicio publicație nu poate fi suprimată.
- (12) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă obligația de a face publică sursa finanțării.
- (13) Sunt interzise de lege defăimarea țării și a națiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură națională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violență publică, la suprimarea vieții, precum și manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.
- (14) Răspunderea civilă, penală, administrativă, după caz, pentru informația sau pentru creația adusă la cunoștință publică, prin orice mijloc de comunicare, revine editorului sau realizatorului, autorului, administratorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condițiile legii. Delictelor de presă se stabilesc prin lege.

Art. 37. Libertatea științei

- (1) Libertatea cercetării științifice este garantată.

Art. 38. Libertatea artei

- (1) Libertatea artei este garantată.

Art. 39. Libertatea de întrunire

- (1) Dreptul de întrunire pașnică este recunoscut. Exercițarea acestui drept nu poate fi supusă decât restricțiilor, conforme cu legea și necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al securității publice, al ordinii publice ori pentru a ocroti sănătatea sau moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora.
- (2) Orice persoană are dreptul la libertatea de întrunire și de asociere pașnică.
- (3) Cetățenii au dreptul, fără obținerea unei aprobări prealabile, să formeze grupuri neînarmate. Poliția are dreptul să fie prezentă la reuniunile publice.

- (4) Reuniunile în aer liber pot fi interzise atunci când există suspiciuni rezonabile că acestea pot produce situații violente.
- (5) Nu vor fi elaborate legi care să restrângă dreptul cetățenilor români la întrunire pașnică.

Art. 40. Libertatea de asociere

- (1) Orice persoană are dreptul de a se asocia în mod liber cu altele, inclusiv dreptul de a constitui sindicate și de a adera la ele, pentru ocrotirea intereselor sale.
- (2) Exercițarea acestui drept nu poate fi supusă decât restricțiilor prevăzute de lege și care sunt necesare într-o societate democratică, în interesul securității naționale, al securității publice, al ordinii publice ori pentru a ocroti sănătatea sau moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora. Prezentul articol nu se opune ca exercitarea acestui drept de către membrii forțelor armate și ai poliției să fie supusă unor restricții legale.
- (3) Nimeni nu poate fi silit să facă parte dintr-o asociație.
- (4) Sunt interzise prin lege organizațiile civice sau politice care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranității, a integrității sau a independenței României.
- (5) Nu pot face parte din Asociații: magistrații, procurorii, membrii activi ai armatei, membri activi ai poliției, membrii activi ai Serviciilor secrete.
- (6) Nicio asociație nu poate fi dizolvată printr-o măsură dispusă de executiv. În mod excepțional, activitatea unei asociații poate fi interzisă temporar, cu condiția inițierii imediate de proceduri judiciare împotriva acesteia, pentru dizolvarea sa.
- (7) Membri categoriilor socio-profesionale care se încadrează în prevederile art.40, alineat (5) beneficiază de compensații financiare pentru limitarea drepturilor constituționale.
- (8) Conflictele între Asociații sunt, pe cât posibil, soluționate prin negociere sau mediere.
- (9) Grevă și suspendarea activității de muncă sunt legale când se raportează relațiilor de muncă și sunt conforme obligațiilor de menținere a calmului la locul de muncă sau de a recurge la o conciliere.
- (10) Orice persoană are dreptul de a întemeia sindicate și de a se afilia la sindicate pentru apărarea intereselor sale.
- (11) Legea poate interzice recursul la grevă anumitor categorii socio-profesionale.
- (12) Persoanele cărora le este interzis dreptul la grevă, prin lege, beneficiază de compensații pentru limitarea drepturilor constituționale.
- (13) Asociațiile cu caracter secret sunt interzise.
- (14) Asociațiile care recurg la violență sau al căror scop este atingerea obiectivului prin violență, prin instigare la violență ori prin alte mijloace pedepsite de lege, sau de intimidare a persoanelor care au opinii diferite, sunt dizolvate prin hotărâre judecătorească.
- (15) Cazurile legate de dizolvarea asociațiilor politice pot fi înaintate instanței abilitate prin lege, fără să fie necesară îndeplinirea unei condiții prealabile.
- (16) Efectele juridice ale dizolvării unei Asociații sunt reglementate prin lege.
- (17) În caz de revolte, forțele de ordine, cu excepția cazului în care sunt atacate, pot să acționeze numai după ce mulțimea, în numele legii, a fost avertizată de trei ori să se disperseze, iar o asemenea avertizare a fost ignorată.
- (18) Statul nu acordă fonduri sau beneficii materiale organizațiilor civice sau politice.

Art. 41. Libertatea de stabilire

- (1) Cetățenii români au dreptul să se stabilească oriunde în România.
- (2) Cetățenii români au dreptul să părăsească România sau să intre pe teritoriul acesteia.

Art. 42. Libertatea economică

- (1) Libertatea economică este garantată.
- (2) Aceasta cuprinde, în special, libera alegere a profesiei, liberul acces la o activitate economică lucrativă privată și libera exercitare a acesteia.

CAPITOLUL III. GARANȚII JURIDICE

Art. 43. Garantarea accesului la Justiție

- (1) Statul garantează accesul liber și neîngrădit la Justiție.
- (2) Toți oamenii sunt egali în fața tribunalelor și curților de Justiție.

Art. 44. Garanții generale de procedură judiciară

- (1) Orice persoană are dreptul ca litigiul în care se află să fie examinat în mod echitabil și public de către un tribunal competent, independent și imparțial, stabilit prin lege, care să decidă fie asupra temeiniciei oricărei învinuiri penale îndreptate împotriva ei, fie asupra contestațiilor privind drepturile și obligațiile sale cu caracter civil.
- (2) Ședința de judecată poate fi declarată secretă în totalitate sau pentru o parte a desfășurării ei, fie în interesul bunelor moravuri, al ordinii publice sau al securității naționale într-o societate democratică, fie dacă interesele vieții particulare ale părților în cauză o cer, fie în măsura în care tribunalul ar socoti acest lucru ca absolut necesar, când datorită circumstanțelor speciale ale cauzei, publicitatea ar dăuna intereselor Justiției; cu toate acestea, pronunțarea oricărei hotărâri în materie penală sau civilă va fi publică, afară de cazurile când interesul minorilor cere să se procedeze altfel sau când procesul se referă la diferende matrimoniale ori la tutela copiilor.
- (3) Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale este prezumată a fi nevinovată cât timp culpabilitatea sau nu a fost stabilită în mod legal.
- (4) Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul, în condiții de deplină egalitate, la cel puțin următoarele garanții:
 - a) să fie informată în cel mai scurt termen, într-o limbă pe care o înțelege și în mod detaliat, despre natura și motivele acuzației ce i se aduce;
 - b) să dispună de timpul și de înlesnirile necesare pregătirii apărării sale și să comunice cu apărătorul pe care și-l alege;
 - c) să fie judecată fără o întârziere excesivă;
 - d) să fie prezentă la proces și să se apere ea însăși sau să aibă asistența unui apărător ales de ea; dacă nu are apărător, să fie informată despre dreptul de a-l avea și, ori de câte ori interesul Justiției o cere, să i se atribuie un apărător din oficiu, fără plată dacă ea nu are mijloace pentru a-l remunera;
 - e) să interogheze sau să facă a fi interogați martorii acuzării și să obțină înfățișarea și interogarea martorilor apărării în aceleași condiții cu cele ale martorilor acuzării;
 - f) să beneficieze de asistență gratuită a unui interpret, dacă nu înțelege sau nu vorbește limba folosită la ședința de judecată;
 - g) să nu fie silită să mărturisească împotriva ei însăși sau să se recunoască vinovată.
- (5) Procedura aplicabilă tinerilor care nu sunt încă majori potrivit legii penale va ține seama de vârsta lor și de interesul reeducării lor.
- (6) Orice persoană declarată vinovată de o infracțiune are dreptul de a obține examinarea de către o jurisdicție superioară, în conformitate cu legea, a declarării vinovăției și a condamnării sale.

- (7) Când o condamnare penală definitivă este ulterior anulată sau se acordă grațierea deoarece un fapt nou sau nou-descoperit dovedește că s-a produs o eroare judiciară, persoană care a suferit o pedeapsă în urma acestei condamnări va primi o indemnizație în conformitate cu legea, afară de cazul când s-a dovedit că nedescoperirea în timp util a faptului necunoscut îi este imputabilă ei, în întregime sau în parte.
- (8) Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit din pricina unei infracțiuni pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă în conformitate cu legea și cu procedura penală a fiecărei țări.
- (9) Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care nu constituiau un act delictuos, potrivit dreptului național sau internațional, în momentul în care au fost săvârșite. De asemenea, nu se va aplica o pedeapsă mai severă decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii infracțiunii. Dacă ulterior comiterii infracțiunii, legea prevede aplicarea unei pedepse mai ușoare, delincventul trebuie să beneficieze de aceasta.
- (10) Nimic din prezentul articol nu se opune judecării sau condamnării oricărui individ din pricina unor acțiuni sau omisiuni care atunci când au fost săvârșite erau considerate ca fapte criminale, potrivit principiilor generale de drept recunoscute de toate națiunile.

Art. 45. Privarea de libertate

- (1) Orice individ are dreptul la libertate și la securitatea persoanei sale. Nimeni nu poate fi arestat sau deținut în mod arbitrar. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa decât pentru motivele legale și în conformitate cu procedura prevăzută de lege.
- (2) Orice individ arestat va fi informat, în momentul arestării sale, despre motivele acestei arestări și va fi înștiințat, în cel mai scurt timp, de orice învinuire care i se aduce.
- (3) Orice individ arestat sau deținut pentru comiterea unei infracțiuni penale va fi adus, în termenul cel mai scurt, în fața unui judecător sau a unei alte autorități împuternicite prin lege să exercite funcțiuni judiciare și va trebui să fie judecat într-un interval rezonabil sau să fie eliberat.
- (4) Detențiunea persoanelor care urmează a fi trimise în judecată nu trebuie să constituie regulă, dar punerea în libertate poate fi subordonată unor garanții asigurând înfățișarea lor la ședințele de judecată, pentru toate celelalte acte de procedură și, dacă este cazul, pentru executarea hotărâri.
- (5) Oricine a fost privat de libertate prin arestare sau detenție are dreptul de a introduce recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să hotărască neîntârziat asupra legalității detențiunii sale și să ordone eliberarea sa, dacă detențiunea este ilegală.
- (6) Orice individ care a fost victima unei arestări sau detențiuni ilegale are drept la o despăgubire.
- (7) Orice persoană privată de libertate va fi tratată cu umanitate și cu respectarea demnității inerente persoanei umane.
- (8) Persoanele aflate în prevenție vor fi, în afară de circumstanțe excepționale, separate de condamnați și vor fi supuse unui regim distinct, potrivit condiției lor de persoane necondamnate.
- (9) Tinerii aflați în prevenție vor fi separați de adulți și se va hotărî în legătură cu cazul lor cât mai repede cu putință.
- (10) Regimul penitenciar va cuprinde un tratament al condamnaților având drept scop esențial îndreptarea lor și reclassarea lor socială. Tinerii delincvenți vor fi separați de adulți și supuși unui regim potrivit vârstei și statutului lor legal.
- (11) Nimeni nu poate fi întemnițat pentru singurul motiv că nu este în măsură să execute o obligație contractuală.

Art. 46. Protecția împotriva expulzării, extrădării și expatrierii

- (1) Românii nu pot fi expulzați din țară; nu pot fi predați unei autorități străine decât dacă ei consimt la acest lucru.
- (2) Orice persoană care se află în mod legal pe teritoriul României are dreptul de a circula liber și de a-și alege liber reședința.
- (3) Orice persoană este liberă să părăsească România.
- (4) Drepturile sus-menționate nu pot face obiectul unor restricții decât dacă acestea sunt prevăzute prin lege.
- (5) Niciun cetățean român nu poate fi privat în mod arbitrar de dreptul de a intra în România.
- (6) Un străin care se află în mod legal pe teritoriul României nu poate fi expulzat decât în baza unei decizii luate în conformitate cu legea.
- (7) Dacă rațiuni imperioase de securitate națională nu se opun, un străin care se află în mod legal, pe teritoriul României trebuie să aibă posibilitatea de a prezenta considerentele care pledează împotriva expulzării sale și de a obține examinarea cazului său de către autoritatea competentă, ori de câte una sau mai multe persoane special desemnate de această autoritate, fiind reprezentat în acest scop.
- (8) Refugiații nu pot fi expatriați pe teritoriul unui stat unde sunt persecutați, nici nu pot fi predați autorităților unui stat asemănător.
- (9) Nimeni nu poate fi strămutat, expulzat sau extrădat către un stat unde există un risc serios de a fi supus pedepsei cu moartea, torturii sau altor pedepse sau tratamente inumane sau degradante.

CAPITOLUL IV. GARANȚII SOCIALE

Art. 47. Principii

- (1) Statul și regiunile se asigură, în plus, față de responsabilitatea individuală și inițiativa privată, ca:
 - a) fiecare persoană să participe la procesul de securitate socială;
 - b) fiecare persoană să primească îngrijirile medicale necesare sănătății proprii;
 - c) familiile, considerate comunități de adulți și copii, să fie protejate și încurajate;
 - d) fiecare persoană, capabilă să lucreze, să-și poată asigura întreținerea printr-un loc de muncă, pe care îl exercită în condiții echitabile;
 - e) orice persoană în căutarea unei locuințe, să poată găsi, pentru ea și familia ei, o locuință corespunzătoare, în condiții suportabile;
 - f) copiii și tinerii, precum și persoanele cu vârsta corespunzătoare pentru a munci, să poată beneficia de o formare inițială și de o formare continuă adecvată propriilor aptitudini;
 - g) copiii și tinerii să fie încurajați să devină persoane independente și responsabile din punct de vedere social, respectiv să fie susținuți în ceea ce privește integrarea lor socială, culturală și politică.
- (2) Statul și regiunile se asigură ca fiecare persoană să fie asigurată cu privire la consecințele economice din cauza vârstei, invalidității, bolii, accidentelor, șomajului, maternității, condiției de orfan și văduvie.
- (3) Statul se angajează în realizarea scopurilor sociale în ansamblul competențelor constituționale proprii și a mijloacelor disponibile.
- (4) Garanțiile sociale nu pot genera pretenții directe la prestații de stat.

TITLUL III. ÎNDATORIRI FUNDAMENTALE

CAPITOLUL I. OBLIGAȚII

Art. 48. Fidelitatea față de țară

- (1) Orice persoană are îndatoriri față de colectivitate, deoarece numai în cadrul acesteia este posibilă dezvoltarea liberă și deplină a personalității sale.
- (2) Fidelitatea față de țară este sacră.
- (3) Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii, răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.

Art. 49. Apărarea țării

- (1) Cetățenii au obligația să apere România.
- (2) Toate persoanele care pot lupta sunt obligate să participe personal la apărarea țării, conform regulilor stabilite prin lege organică.

Art. 50. Contribuții financiare

- (1) Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.
- (2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.
- (3) Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege.

TITLUL IV. STATUL, REGIUNILE ȘI COMUNITĂȚILE LOCALE

CAPITOLUL I. Relații între stat și regiuni. Sarcini ale statului și ale regiunilor

Art. 51. Sarcinile statului

- (1) Statul îndeplinește sarcinile care-i sunt atribuite prin Constituție și legi.

Art. 52. Sarcinile regiunilor

- (1) Regiunile îndeplinesc sarcinile care le sunt atribuite prin Constituție și legi.

Art. 53. Principii aplicabile la atribuirea și îndeplinirea sarcinilor de stat.

- (1) Statul nu-și asumă decât sarcinile care depășesc posibilitățile regiunilor sau care necesită o reglementare uniformă.
- (2) Orice colectivitate beneficiind de o prestație de stat preia costurile acestei prestații.
- (3) Orice colectivitate care preia costurile unei prestații de stat se face responsabilă de această prestație.
- (4) Prestațiile de bază trebuie să fie accesibile tuturor într-o măsură comparabilă.
- (5) Sarcinile statului trebuie să fie îndeplinite, în mod rațional și adecvat.

CAPITOLUL II. COLABORAREA ÎNTRE REGIUNI

Art. 54. Principii

- (1) Statul și regiunile se ajută reciproc pentru îndeplinirea sarcinilor proprii și colaborează între ele.
- (2) Statul și regiunile își datorează respect și asistență. Acestea își acordă reciproc întrajutorare administrativă.
- (3) Neînțelegerile între regiuni sau între regiuni și stat sunt, pe cât posibil, soluționate prin negociere sau mediere.

Art. 55. Punerea în aplicare a dreptului național

- (1) Regiunile pun în aplicare dreptul național conform Constituției și legii.
- (2) Statul și regiunile pot stabili obiective, pe care regiunile să le îndeplinească pe parcursul punerii în aplicare a legislației naționale; în acest scop, acestea implementează programe susținute financiar de stat.
- (3) Statul permite regiunilor o libertate cât mai mare posibilă, ținând cont de particularitățile acestora.

Art. 56. Autonomia regiunilor

- (1) Statul respectă autonomia regiunilor.
- (2) Statul conferă regiunilor suficiente responsabilități proprii și respectă autonomia lor de organizare.
- (3) Statul se asigură că regiunile dispun de mijloacele financiare necesare pentru îndeplinirea sarcinilor proprii.
- (4) Autonomia regiunilor este numai administrativă și financiară, fiind exercitată pe baza și în limitele prevăzute de lege.

Art. 57. Convențiile între regiuni

- (1) Regiunile pot încheia convenții între ele. Acestea trebuie să fie publice.
- (2) Statul poate participa la acestea în limitele competențelor sale.
- (3) Convențiile între regiuni nu trebuie să se opună legislației și intereselor statului, nu trebuie să afecteze interesele altor regiuni.

Art. 58. Întâietatea și respectarea dreptului național

- (1) Dreptul național are prioritate și autoritate asupra dreptului regional, care îi este contrar.
- (2) Statul se asigură de respectarea dreptului național de către regiuni.

CAPITOLUL III. COMUNITĂȚILE LOCALE**Art. 59. Autonomia locală.**

- (1) Comuna este unitatea administrativă de bază a administrației publice locale.
- (2) Autonomia locală este numai administrativă și financiară, fiind exercitată pe baza și în limitele prevăzute de lege.
- (3) Autonomia locală privește organizarea, funcționarea, competența și atribuțiile autorităților administrației publice locale, precum și gestionarea resurselor care, potrivit legii, aparțin comunei (orașului), sau regiunii, după caz.
- (4) Autonomia locală este garantată, în limitele stabilite de dreptul național și regional.
- (5) Actele autorităților administrației publice locale sunt izvoare de drept obligatorii numai în unitatea administrativ teritorială a organelor administrative care le-a adoptat.
- (6) Condiția intrării în vigoare a actelor adoptate de către administrațiile locale o reprezintă publicarea acestor acte.
- (7) Principiile și procedura de publicare a actelor normative se stabilesc prin lege.
- (8) În limitele stabilite de lege, unitățile administrației publice locale au dreptul de a stabili nivelul impozitelor și taxelor locale.
- (9) Unitățile administrației publice locale își îndeplinesc atribuțiile prin organele deliberative și executive.
- (10) În relațiile dintre consiliul local și primar, consiliul regional și președintele consiliului regional, precum și între autoritățile administrației publice din comune (orașe), și autoritățile administrației publice de la nivel regional nu există raporturi de subordonare ci de colaborare.

- (11) Organele deliberative sunt alese prin vot universal, direct, egal și secret. Principiile și procedura de prezentare a candidaților și de derulare a alegerilor, precum și condițiile de validare a alegerilor sunt prevăzute de lege.
- (12) Principiile și procedura de alegere și revocare a organelor executive ale unităților administrației publice locale sunt prevăzute de lege.
- (13) Organele deliberative stabilesc, în limitele prevăzute de lege, organizarea internă a unităților administrației publice locale.
- (14) Statul ia în considerare eventualele consecințe ale activității sale pentru comunitățile locale.
- (15) Statul ia în considerare situația particulară a regiunilor, a orașelor, a aglomerărilor urbane, a zonelor rurale.
- (16) La solicitarea Președintelui României, Parlamentul poate dizolva organul deliberativ al administrației publice locale, în situația în care acesta încalcă în mod flagrant Constituția sau legea.

Art. 60. Ordine constituțională

- (1) Statul protejează ordinea constituțională.
- (2) Statul intervine atunci când ordinea este tulburată sau amenințată într-o regiune, iar aceasta din urmă nu este în măsură să mențină această ordine.

Art. 61. Teritoriile regiunilor

- (1) Statul protejează regiunile, precum și teritoriile acestora.
- (2) Orice modificare a numărului de regiuni, a teritoriilor acestora, sau a hotărârilor consiliilor regionale specifice care le guvernează, este supusă aprobării corpului electoral aparținător regiunilor vizate, conform legii.

TITLUL V. COMPETENȚELE STATULUI ȘI ALE REGIUNILOR

CAPITOLUL I RELAȚII CU STRĂINĂȚAT.

Art. 62. Afacerile externe

- (1) Afacerile externe sunt apanajul statului.
- (2) Statul se obligă să mențină independența și prosperitatea României; el contribuie, în special, la ajutorarea păturilor sociale aflate în dificultate și la lupta împotriva sărăciei, precum și la promovarea respectării drepturilor omului, a democrației și a conservării resurselor naturale.
- (3) Statul ține cont de competențele regiunilor și le protejează interesele.
- (4) România întretine și dezvoltă relații pașnice cu toate statele și, în acest cadru, relații de bună vecinătate, întemeiate pe principiile și pe celelalte norme general admise ale dreptului internațional.

CAPITOLUL II. APĂRAREA NAȚIONALĂ. PROTECȚIA CIVILĂ

Art. 63. Armata

- (1) Armata contribuie la prevenirea războiului și menținerea păcii; ea asigură apărarea țării și a populației acesteia. Totodată acordă sprijin autorităților civile atunci când aceasta din urmă trebuie să facă față unei grave amenințări la adresa siguranței interne sau în alte situații excepționale. Legea poate să prevadă și alte sarcini.
- (2) Armata este subordonată exclusiv voinței cetățenilor pentru garantarea suveranității, a independenței și a unității statului, a integrității teritoriale a țării și a democrației constituționale.

- (3) În condițiile legii și ale tratatelor internaționale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară și participă la acțiuni privind menținerea sau restabilirea păcii.
- (4) Legislația militară, precum și organizarea, instruirea și echiparea armatei intră sub competența statului.
- (5) Legislația privind protecția civilă este de competența statului; protecția civilă are ca responsabilitate protejarea persoanelor și a bunurilor în caz de conflict armat, catastrofă și oricare altă situație de urgență.
- (6) Statul legiferează cu privire la intervenția protecției civile în caz de catastrofă și în situațiile de urgență.
- (7) Structura sistemului național de apărare, pregătirea populației, a economiei și a teritoriului pentru apărare, precum și statutul militarilor, se stabilesc prin legi organice.
- (8) Prevederile alineatelor (5) și (6) se aplică, în mod corespunzător, și celorlalte componente ale forțelor armate stabilite potrivit legii.
- (9) Organizarea de activități militare sau paramilitare în afara autorității statului este interzisă.
- (10) Pe teritoriul României pot intra, staționa, desfășura operațiuni sau trece trupe străine numai în condițiile legii sau ale tratatelor internaționale la care România este parte.

Art. 64. Consiliul Suprem de Apărare a Țării

- (1) Consiliul Suprem de Apărare a Țării organizează și coordonează unitar activitățile care privesc apărarea țării și securitatea națională, participarea la menținerea securității internaționale și la apărarea colectivă în sistemele de alianță militară, precum și la acțiuni de menținere sau de restabilire a păcii.

CAPITOLUL III. FORMAREA PROFESIONALĂ, CERCETAREA ȘI CULTURA

Art. 65. Spațiul național de formare

- (1) În limita competențelor lor respective, statul și regiunile veghează împreună la calitatea și permeabilitatea spațiului național de formare.
- (2) Statul și regiunile își coordonează eforturile și asigură cooperarea lor prin intermediul organelor comune.
- (3) Regiunile, în îndeplinirea sarcinilor proprii, se obligă ca filierele de formare generală și căile de formare profesională să dispună de o recunoaștere socială echivalentă.

Art. 66. Educația publică

- (1) Educația publică este responsabilitatea regiunilor.
- (2) Regiunile oferă un învățământ de bază suficient, deschis pentru toți copiii. Acest învățământ este obligatoriu și se află sub conducerea sau supravegherea autorităților publice. Acesta este gratuit în școlile publice.
- (3) Regiunile oferă o formare specială suficientă pentru copiii și adolescenții handicapați, până cel târziu la împlinirea a celei de-a 20-a aniversări.
- (4) În cazul în care eforturile de coordonare nu generează o armonizare a educației publice privind școlarizarea obligatorie, vârsta de intrare la școală, durata și obiectivele nivelelor de învățământ și trecerea de la un nivel la altul, precum și recunoașterea diplomelor, statul legiferează în măsura necesară.
- (5) Statul reglementează începutul anului școlar.

Art. 67. Formarea profesională

- (1) Statul legiferează cu privire la formarea profesională.
- (2) Statul încurajează diversitatea și permeabilitatea ofertei în acest domeniu.

Art. 68. Învățământul superior

- (1) Statul gestionează învățământul superior. El poate crea, restabili sau gestiona unități de învățământ superior.
- (2) Statul susține învățământul superior regional și poate vira contribuții spre instituții din sfera învățământului superior recunoscute de stat.
- (3) Statul și regiunile veghează împreună la coordonarea și garantarea asigurării calității în spațiul național al învățământului superior. Astfel, iau în considerare autonomia universitară și a diferitelor colective responsabile și veghează ca instituțiile care au sarcini de aceeași natură să beneficieze de un tratament egal.
- (4) Statul și regiunile delegă anumite competențe organelor comune. Legea definește competențele care pot fi delegate acestor organe și stabilește principiile aplicabile organizării și procedurii în materie de coordonare.
- (5) În cazul în care statul și regiunile nu ating obiectivele comune prin eforturile lor de coordonare, statul legiferează cu privire la nivelurile de învățământ și trecerea de la un nivel la altul, formarea continuă și recunoașterea instituțiilor și a diplomelor.
- (6) Statul poate asocia sprijinul pentru învățământul superior principiilor de finanțare uniforme și să le subordoneze repartizării sarcinilor între universități, în special în domeniile costisitoare.

Art. 69. Cercetarea

- (1) Statul încurajează cercetarea și inovația.
- (2) Statul poate acorda sprijin cercetării în scopul declarat al asigurării calității și punerii în aplicare a măsurilor de coordonare între centre de cercetare
- (3) Statul poate gestiona, crea sau restabili centre de cercetare.

Art. 70. Formarea profesională continuă

- (1) Statul stabilește principiile aplicabile formării profesionale continue și încurajează formarea profesională continuă.
- (2) Legea stabilește domeniile și criteriile.

Art. 71. Ajutoarele destinate formării profesionale

- (1) Statul poate acorda contribuții regiunilor pentru atribuirea de ajutoare pentru formare profesională destinate studenților din universități și din alte instituții de învățământ superior. Totodată poate stabili măsuri de armonizare între regiuni în materie de ajutoare pentru formare profesională, poate stabili principiile aplicabile atribuirii acestor ajutoare.
- (2) În completarea măsurilor regionale și respectând autonomia regională în materie de educație publică statul poate, pe de altă parte, să ia măsuri destinate să promoveze formarea profesională.

Art. 72. Încurajarea copiilor și tinerilor

- (1) În îndeplinirea atribuțiilor care le revin, statul și regiunile țin cont de nevoile de dezvoltare și de protecție a copiilor și a tinerilor.
- (2) În completarea măsurilor regionale, statul poate favoriza activitățile extrașcolare ale copiilor și tinerilor.

Art. 73. Sportul

- (1) Statul încurajează sportul, în special formarea sportivă.
- (2) Statul poate legifera cu privire la practica sportivă de către copii și tineri și poate declara obligativitatea disciplinei sportive în școli.

Art. 74. Cultura

- (1) Cultura este responsabilitatea regiunilor.
- (2) Statul poate promova activitățile culturale ce prezintă un interes național, respectiv poate încuraja exprimarea artistică și muzicală, în special prin promovarea formării culturale.
- (3) În îndeplinirea atribuțiilor care îi revin, statul ține cont de diversitatea culturală și lingvistică a țării.

Art. 75. Cinematografia

- (1) Statul poate promova producția cinematografică națională, precum și cultura cinematografică.
- (2) Totodată, statul, poate legifera cu privire la încurajarea unei oferte de filme diverse și de calitate.

Art. 76. Biserica și statul

- (1) Reglementarea relațiilor între Biserică și stat reprezintă responsabilitatea statului.
- (2) În limita competențelor lor respective, statul și regiunile pot lua măsuri corespunzătoare pentru menținerea păcii între membrii diverselor comunități religioase.

CAPITOLUL IV. MEDIUL ÎNCONJURĂTOR ȘI AMENAJAREA TERITORIALĂ

Art. 77. Dezvoltare durabilă

- (1) Statul și regiunile veghează la stabilirea unui echilibru durabil în natură, în special la capacitatea acestuia de regenerare și utilizarea ei de om.

Art. 78. Protejarea mediului înconjurător

- (1) Statul legiferează cu privire la protejarea omului și a mediului său natural împotriva acțiunilor dăunătoare sau a poluării.
- (2) Statul se asigură să prevină acțiuni dăunătoare mediului sau generatoare de poluare. Cheltuielile de prevenire, reparație și daune, rămân în sarcina celor care le produc.
- (3) Executarea Dispozițiilor naționale implică și regiunile, în măsura în care aceste acțiuni nu sunt rezervate statului prin lege.

Art. 79. Amenajarea teritorială

- (1) Statul stabilește principiile aplicabile amenajării teritoriale. Acesta impune regiunilor o utilizare judicioasă și atent măsurată a terenului și o ocupare rațională a teritoriului.
- (2) Statul încurajează și coordonează eforturile regiunilor și colaborează cu acestea.
- (3) Pentru îndeplinirea atribuțiilor ce le revin, statul și regiunile iau în considerare imperatiivele privind amenajarea teritorială.

Art. 80. Cadastru

- (1) Măsurarea terenurilor este de competența statului.
- (2) Statul legiferează cu privire la măsurarea oficială.
- (3) Statul legiferează cu privire la armonizarea informațiilor funciare.

Art. 81. Reședințele secundare

- (1) Reședințele secundare constituie maximum 20 % din parcul de locuințe, respectiv din suprafața brută a terenului locuibil a fiecărei entități administrativ teritoriale.
- (2) Legea obligă entitățile administrativ teritoriale să publice anual planul lor cu privire la cotele reședințelor principale, precum și stadiul detaliat privind executarea acestora.

Art. 82. Apele

- (1) În limita competențelor sale, statul prevede o utilizare rațională a resurselor de apă, protejarea acestora și lupta împotriva acțiunilor dăunătoare acestora.
- (2) Statul stabilește principiile aplicabile conservării și punerii în valoare a resurselor de apă, utilizarea acestora în scopul producerii de energie și răcire, precum și alte intervenții în ciclul hidrologic.
- (3) Statul legiferează cu privire la protejarea apelor, menținerea debitelor apelor reziduale în mod corespunzător, amenajarea cursurilor de apă, siguranța barajelor, precum și intervențiile de natură să influențeze precipitațiile.
- (4) Statul legiferează cu privire la drepturile referitoare la resursele de apă, care implică mai multe regiuni și stabilește utilizarea acestor resurse. Totodată reglementează, în mod egal, cu privire la aceste drepturi.
- (5) Pentru îndeplinirea atribuțiilor ce îi revin, statul ia în considerare interesele regiunilor de unde provine apa.

Art. 83. Pădurile

- (1) Statul se asigură că pădurile pot îndeplini funcția lor de protecție, economică și socială.
- (2) Statul stabilește principii aplicabile de protecție a pădurilor.
- (3) Statul încurajează măsurile de conservare a pădurilor.
- (4) Statul ia măsuri pentru ca suprafața împădurită a României să fie cuprinsă într-un procent de minimum 38% din suprafața totală a teritoriului său.

Art. 84. Protejarea naturii și a patrimoniului

- (1) Protejarea naturii și patrimoniului reprezintă competența regiunilor.
- (2) Pentru îndeplinirea sarcinilor ce îi revin, statul ia în considerare obiectivele privind protejarea naturii și a patrimoniului. Acesta protejează peisajele, aspectul localităților, siturile istorice și monumentele naturale și culturale; totodată conservă integritatea acestora.
- (3) Statul susține eforturile desfășurate cu scopul de a proteja natura și patrimoniul și de a obține sau de a salva, prin intermediul unui contract sau a unei exproprieri, obiectivele ce prezintă un interes național.
- (4) Statul legiferează cu privire la protejarea faunei și florei, precum și cu privire la păstrarea mediului natural a acestora în diversitatea sa. Statul protejează speciile pe cale de dispariție.
- (5) Mlaștinile și locurile mlăștinoase, de o frumusețe aparte, care prezintă un interes național, sunt protejate. Este interzisă amenajarea de instalații sau modificarea terenului în aceste locuri. Fac excepție amenajările care servesc la protejarea acestor zone și la continuarea exploatării lor în scopuri agricole.

Art. 85. Pescuitul și vânătoarea

- (1) Statul stabilește principiile aplicabile practicării pescuitului și vânătorii, în special conservarea diversității speciilor de pește, de mamifere sălbatice și de păsări.

Art. 86. Protejarea animalelor

- (1) Statul legiferează cu privire la protejarea animalelor.
- (2) Statul reglementează, în special:

- a) deținerea animalelor și felul de a le trata;
 - b) experimentele pe animale și atingerile aduse integrității animalelor vii;
 - c) folosirea animalelor;
 - d) importul de animale și de produse de origine animală;
 - e) comercializarea și transportul de animale;
 - f) sacrificarea animalelor.
- (3) Regiunile sunt obligate să impună respectarea legislației naționale în măsura în care această responsabilitate nu este rezervată statului prin lege.

CAPITOLUL V. LUCRĂRILE PUBLICE ȘI TRANSPORTURILE

Art. 87. Lucrările publice

- (1) Statul poate, în interesul țării sau a unei părți importante a acesteia, să realizeze lucrări publice și să exploateze lucrări publice sau să încurajeze realizarea acestora.

Art. 88. Circulație rutieră

- (1) Statul legiferează cu privire la circulația rutieră.
- (2) Statul exercită o supraveghere crescută asupra drumurilor de importanță națională; statul poate determina drumurile de tranzit care trebuie să rămână deschise traficului rutier. Utilizarea drumurilor publice este scutită de taxe.

Art. 89. Drumurile naționale

- (1) Statul asigură crearea unei rețele de drumuri naționale și veghează ca aceste drumuri să fie utilizabile.
- (2) Statul construiește, întreține și exploatează drumurile naționale. Tot el suportă costurile aferente acestora. Aceasta poate încredința aceste atribuții, parțial sau total, regiunilor, organismelor publice, private sau mixte.

Art. 90. Redevențele pentru circulația privind traficul greu

- (1) Statul poate percepe pentru circulația privind traficul greu o redevență proporțională prestațiilor sau consumului, dacă acest trafic cauzează comunității costuri neacoperite de alte prestații sau redevențe.
- (2) Produsul net al redevenței servește la acoperirea cheltuielilor legate de circulația rutieră.
- (3) Regiunile primesc o parte a produsului net al acestei redevențe.

Art. 91. Impozitul pentru consumul de carburanți și alte redevențe privind circulația

- (1) Statul poate percepe un impozit pentru consumul de carburanți.
- (2) Totodată statul percepe o redevență pentru utilizarea drumurilor naționale pentru vehiculele motorizate și remorcile acestora care nu sunt supuse redevenței privind circulația traficului greu.
- (3) Statul alocă jumătate din produsul net din impozitul pentru consumul de carburanți, cu excepția carburanților de aviație și marină, și produsul net al redevenței pentru utilizarea drumurilor naționale finanțării următoarelor sarcini și cheltuieli, care sunt strâns legate de circulația rutieră:
- a) construirea, întreținerea și exploatarea drumurilor naționale;
 - b) măsuri destinate promovării traficului combinat și transportului de vehicule rutiere însoțite;
 - c) măsuri destinate ameliorării infrastructurilor de transport în orașe și aglomerări urbane;
 - d) contribuții destinate drumurilor principale; contribuții pentru realizarea lucrărilor de protecție împotriva dezastrelor cauzate de elementele;

- e) naturale și pentru măsurile de protecție a mediului și a peisajului pe care circulația rutieră le impune;
- f) participarea generală a regiunilor la finanțarea;
- g) drumurilor deschise circulației vehiculelor cu motor.

Art. 92. Impozitul pentru consumul de carburanți și alte redevențe privind aviația

- (1) Statul alocă jumătate din produsul net, rezultat din impozitul pentru consumul de carburanți de aviație, finanțării următoarelor sarcini și cheltuieli, care sunt strict legate de traficul aerian:
 - a) contribuții pentru măsurile de protecție a mediului, pe care traficul aerian le impune;
 - b) contribuții pentru măsuri de siguranță destinate protejării traficului aerian împotriva infracțiunilor, mai ales împotriva atentatelor teroriste și a deturnărilor de avioane, atâta timp cât acestea nu revin autorităților publice;
 - c) contribuții pentru măsuri privind promovarea unui nivel ridicat de siguranță tehnică în traficul aerian.

Art. 93. Impozitul pentru consumul de carburanți și alte redevențe privind marina

- (1) Statul alocă jumătate din produsul net din impozitul pentru consumul de carburanți de marină finanțării următoarelor sarcini și cheltuieli, care sunt strict legate de traficul naval:
 - a) contribuții pentru măsurile de protecție a mediului, pe care traficul naval le impune;
 - b) contribuții pentru măsuri de siguranță destinate protejării traficului naval împotriva infracțiunilor, atâta timp cât acestea nu revin autorităților publice;
 - c) contribuții pentru măsuri privind promovarea unui nivel ridicat de siguranță tehnică în traficul naval.
- (2) Dacă sumele colectate nu sunt suficiente pentru finanțarea sarcinilor și cheltuielilor legate de circulația rutieră, aeriană și navală statul percepe pentru carburanții în cauză un supliment la impozitul pentru consum.

Art. 94 Transporturile

- (1) Legislația privind transportul feroviar, telefericele, navigația, aviația și navigația în spațiu este de competența statului.

Art. 95. Drumurile și potecile turistice.

- (1) Statul stabilește principiile aplicabile rețelelor de drumuri și poteci turistice.
- (2) Statul poate sprijini și coordona măsurile regiunilor privind amenajarea și întreținerea acestor rețelelor de drumuri și poteci turistice.
- (3) Pentru îndeplinirea atribuțiilor ce îi revin, ia în considerare rețelele de drumuri și poteci turistice și înlocuiește drumurile și potecile pe care trebuie să le elimine.

CAPITOLUL VI. ENERGIA ȘI COMUNICAȚIILE

Art. 96. Politica energetică

- (1) În limitele competențelor lor respective, statul și regiunile se angajează să promoveze o aprovizionare energetică suficientă, diversificată, sigură, optimă din punct de vedere economic, și care să respecte mediul înconjurător, precum și un consum economic și rațional de energie.
- (2) Statul stabilește principiile aplicabile utilizării de energii indigene și regenerabile, precum și cele ale utilizării eficiente și raționale a energiei.

- (3) Statul legiferează cu privire la consumul de energie al instalațiilor, vehiculelor și aparatelor. Acesta favorizează dezvoltarea tehnicilor energetice, în special în domeniile economiilor de energie și a energiilor regenerabile.
- (4) Măsurile privind consumul de energie în clădiri sunt, mai întâi de toate, responsabilitatea regiunilor.
- (5) În politica sa energetică, statul ia în considerare eforturile regiunilor, localităților și a mediilor economice; totodată ia în considerare realitățile fiecărei Regiuni și limitele a ceea ce este suportabil din punct de vedere economic.

Art. 97. Energia nucleară

- (1) Legislația privind energia nucleară este de competența statului.

Art. 98. Transportul de energie

- (1) Statul legiferează cu privire la transportul și furnizarea de electricitate.
- (2) Legislația privind instalațiile de transport prin conducte a combustibilului sau a carburanților lichizi sau gazoși este de competența statului.

Art. 99. Serviciile poștale și de telecomunicații

- (1) Serviciile poștale și de telecomunicații sunt de competența statului.
- (2) Statul veghează ca un serviciu universal suficient în materie de servicii poștale și telecomunicații să fie asigurat la un preț rezonabil în toate regiunile țării. Tarifele sunt stabilite în conformitate cu principii uniforme.

Art. 100. Radioul și televiziunea

- (1) Legislația cu privire la radio și televiziune, precum și celelalte forme de difuzare a producțiilor și a informațiilor referitoare la telecomunicațiile publice sunt de competența statului.
- (2) Radio-lu și televiziunea contribuie la formarea și dezvoltarea culturală, la libera formare a opiniei și la divertisment. Acestea iau în considerare particularitățile țării și necesitățile regiunilor. Totodată prezintă evenimentele cu exactitate și reflectă, în mod echitabil, diversitatea opiniilor.
- (3) Independența radio-ului și televiziunii, precum și autonomia privind elaborarea programelor, sunt garantate.
- (4) Situația și rolul celorlalte mijloace media, în special a presei, trebuie luate în considerare.
- (5) Reclamațiile referitoare la programe pot fi supuse unei autorități independente.

CAPITOLUL VII. ECONOMIA

Art. 101. Principii de ordin economic

- (1) Statul respectă principiul libertății economice.
- (2) Statul veghează la protejarea intereselor economiei naționale și contribuie, împreună cu sectorul privat al economiei, la prosperitatea și siguranța economică a populației.
- (3) În limitele atribuțiilor lor, statul și regiunile asigură crearea unui mediu favorabil sectorului privat.
- (4) Derogările de la principiul de libertate economică, în special măsurile ce amenință concurența, nu sunt admise decât dacă sunt prevăzute de Constituție.

Art. 102. Activitate economică lucrativă privată.

- (1) Statul legiferează cu privire la exercitarea activităților economice lucrative private.
- (2) Statul asigură crearea unui spațiu economic național unic.

Art.103. Politica în materie de concurență

- (1) Statul legiferează în scopul de a lupta împotriva consecințelor sociale și economice dăunătoare a cartelelor și a altor forme de limitare a concurenței.
- (2) Statul ia măsuri:
 - a) cu scopul de a împiedica stabilirea de prețuri abuzive de către societăți sau organizații de drept privat sau de drept public prin ocuparea unei poziții dominante pe piață;
 - b) cu scopul de a lupta împotriva concurenței neloiale.

Art.104. Economia națională

- (1) Economia României este economie de piață, bazată pe libera inițiativă și concurență.
- (2) Statul trebuie să asigure:
 - a) libertatea comerțului, protecția concurenței loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producție;
 - b) protejarea intereselor naționale în activitatea economică, financiară și valutară;
 - c) stimularea cercetării științifice și tehnologice naționale, a artei și protecția dreptului de autor;
 - d) exploatarea resurselor naturale, în concordanță cu interesul național;
 - e) refacerea și ocrotirea mediului înconjurător, precum și menținerea echilibrului ecologic;
 - f) dezvoltarea industriei autohtone și a agriculturii ecologice;
 - g) crearea condițiilor necesare pentru creșterea calității vieții;
 - h) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanță cu obiectivele Uniunii Europene.

Art. 105. Protecția consumatorilor

- (1) Statul ia măsuri pentru protejarea consumatorilor.
- (2) Statul legiferează cu privire la căile de atac disponibile pentru organizațiile de consumatori. În domeniul legislației privind concurența neloială, aceste organizații beneficiază de aceleași drepturi ca și asociațiile profesionale și economice.
- (3) Statul prevede o procedură de conciliere sau o procedură judiciară simplă și rapidă pentru litigiile a căror valoare litigioasă nu depășește o sumă determinată. Parlamentul stabilește această sumă.

Art. 106. Băncile și asigurările

- (1) Statul legiferează cu privire la bănci și burse.
- (2) Statul legiferează cu privire la serviciile financiare din alte domenii.
- (3) Statul legiferează cu privire la asigurările private.

Art. 107. Politica monetară

- (1) Moneda este de competența statului; dreptul de a bate monedă și cel de a emite bancnote aparține exclusiv statului.
- (2) În calitatea sa de bancă centrală independentă, Banca Națională a României duce o politică monetară care servește intereselor generale ale țării; ea este administrată cu sprijinul și sub supravegherea statului.
- (3) Banca națională constituie, din veniturile sale, rezerve monetare suficiente, dintre care o parte trebuie să fie în aur.
- (4) Banca națională virează cel puțin două treimi din beneficiul ei net regiunilor.

Art. 108. Politica de conjunctură

- (1) Statul ia măsuri cu scopul de a asigura o evoluție constantă a conjuncturii și, în special, cu scopul de a preveni și combate șomajul și inflația.

- (2) Statul ia în considerare dezvoltarea economică proprie fiecărei regiuni și colaborează cu regiunile și mediile economice.
- (3) În domeniile creditului și al operațiunilor valutare, de comerț exterior și finanțe publice, Banca Națională poate, la nevoie, deroga de la principiul libertății economice.
- (4) Statul, regiunile și entitățile administrativ teritoriale stabilesc politica lor bugetară, luând în considerare situația conjuncturală.
- (5) Cu scopul de a stabiliza conjunctura, statul poate, temporar, să perceapă suplimente sau să acorde reduceri a impozitelor și taxelor ce reies din dreptul național. Fondurile colectate trebuie înghețate; atunci când măsura este ridicată, impozitele și taxele directe sunt rambursate individual, iar impozitele și taxele indirecte sunt afectate acordării de reduceri sau creării de locuri de muncă.
- (6) Statul poate obliga societățile să creeze rezerve de criză; în acest scop, ea oferă scutiri fiscale, respectiv poate obliga regiunile să ofere și ele la rândul lor aceste scutiri. Atunci când rezervele sunt eliberate, societățile pot decide în mod liber asupra locurilor de muncă în limita afectărilor prevăzute de lege.

Art. 109. Politica economică externă

- (1) Statul veghează la protejarea intereselor economiei naționale în străinătate.
- (2) În cazuri speciale, statul poate lua măsuri cu scopul de a proteja economia națională. Totodată poate, dacă este necesar, deroga de la principiul libertății economice.

Art. 110. Aprovizionarea țării

- (1) Statul asigură aprovizionarea țării cu bunuri și servicii de primă necesitate, pentru a putea face față amenințării unui război, unei alte manifestații de forță sau unei grave penurii pe care economia nu este în măsură să le remedieze prin mijloace proprii. Acesta ia măsurile preventive.
- (2) Statul poate, dacă este necesar, deroga de la principiul libertății economice.

Art. 111. Politica structurală

- (1) Statul poate sprijini regiunile în pericol economic pentru a asigura subzistența lor.
- (2) Statul poate sprijini, dacă, în urma unei analize, consideră necesar, sectoare economice și profesii.
- (3) Statul poate, dacă este necesar, deroga de la principiul libertății economice.

Art. 112. Agricultură

- (1) Statul se asigură că, printr-o producție îndeplinind simultan exigențele dezvoltării durabile și cele ale pieței, agricultura contribuie în mod substanțial la:
 - a) siguranța aprovizionării populației din producția internă;
 - b) conservarea resurselor naturale și menținerea spațiului rural;
 - c) ocuparea descentralizată a teritoriului.
- (2) În completarea măsurilor de întrajutorare care pot fi solicitate, în mod rezonabil, de agricultori și derogând, dacă este necesar, de la principiul libertății economice, statul încurajează exploatarea țărănești care cultivă solul.
- (3) Statul elaborează măsurile astfel încât agricultura să răspundă multiplelor sale funcții. Competențele și obligațiile statului în agricultură sunt în special următoarele:
 - a) statul completează venitul agricol prin plăți directe cu scopul de a remunera în mod echitabil prestațiile acordate, cu condiția ca exploatatorul să certifice faptul că îndeplinește cerințele privind caracterul ecologic;
 - b) statul încurajează prin măsuri stimulatorii economice dezvoltarea micii gospodării țărănești, a fermelor mici și mijlocii;

- c) statul încurajează, prin intermediul măsurilor stimulatorii economice, formele de exploatare care funcționează mai ales în acord cu natura și respectă mediul înconjurător și animalele;
- d) statul adoptă legi cu privire la declarația de proveniență, de calitate, a metodelor de producție și procedeele de transformare a produselor alimentare;
- e) statul protejează mediul împotriva daunelor privind utilizarea abuzivă a îngrășămintelor, produselor chimice și a altor materiale auxiliare;
- f) statul poate încuraja cercetarea, extinderea și formarea agricolă, respectiv poate acorda ajutoare pentru investiții;
- g) statul poate adopta legi cu privire la consolidarea proprietății funciare rurale și acordă, în acest sens, credite agricole cu alocare specială din resursele sale.

Art. 113. Alcoolul

- (1) Legislația privind fabricarea, importul, rectificarea și vânzarea de alcool obținut prin distilare este de competența statului. Aceasta ia în considerare mai ales efectele nocive ale consumului de alcool.

Art. 114. Jocurile de noroc

- (1) Statul legiferează cu privire la jocurile de noroc ținând cont de interesele regiunilor.
- (2) Statul trebuie să acorde o concesiune pentru a deschide și a exploata un cazinou. Atunci când această concesiune este acordată, statul ia în considerare realitățile regionale.
- (3) Statul percepe pentru veniturile realizate din exploatarea jocurilor de noroc un impozit care nu trebuie să depășească 80 % din produsul brut al jocurilor de noroc. Acest impozit este alocat asigurării de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate.
- (4) Autorizarea și supravegherea următoarelor jocuri de noroc este de competența regiunilor:
 - a) jocurile la care pot participa un număr nelimitat de persoane din mai multe locuri și a cărui rezultat este determinat de o tragere la sorți obișnuită sau de un procedeu analog, cu excepția sistemelor bazate pe „potul cel mare” (jackpot) al caselor de jocuri;
 - b) pariurile sportive;
 - c) jocuri de îndemânare.
- (5) Alin. 2 și 3 se aplică și jocurilor de noroc operate printr-o rețea de comunicare electronică.
- (6) Statul și regiunile iau în considerare pericolele inerente jocurilor de noroc. Drept pentru care adoptă Dispozițiile legislative și măsurile de supraveghere adecvate pentru a asigura o protecție adaptată particularităților jocurilor, precum și locului și modului de operare a ofertei.
- (7) Regiunile se asigură că beneficiile nete din jocurile vizate la alin. 3, lit. a și b, sunt integral alocate în scopuri cu utilitate publică, mai ales în domeniul cultural, social și sportiv.
- (8) Statul și regiunile își coordonează eforturile pentru îndeplinirea atribuțiilor ce le revin. Legea instituie în acest sens un organ comun format în mod egal din membrii autorităților de execuție a statului și membrii autorităților de execuție a regiunilor.

Art. 115. Armele și materialele de război

- (1) Statul legiferează pentru a lupta împotriva folosirii abuzive a armelor, a accesoriilor acestora și a munițiilor.
- (2) Aceasta adoptă legi privind fabricarea, achiziția, distribuirea, importul, exportul și tranzitul materialului de război.

CAPITOLUL VIII. Locuința, locul de muncă, securitatea socială și sănătatea

Art. 116. Încurajarea construirii de locuințe și accesul la împrumut

- (1) Statul încurajează construirea de locuințe, precum și achiziția de apartamente și case familiale pentru uzul personal al persoanelor particulare, respectiv încurajează activitățile constructorilor și organizațiilor care se ocupă de construirea locuințelor de utilitate publică.
- (2) Statul încurajează mai ales achiziția și amenajarea terenurilor pentru construirea de locuințe, raționalizarea construcției, scăderea costului acesteia, precum și scăderea costurilor de locuit.
- (3) Statul legiferează cu privire la amenajarea terenurilor pentru construirea de locuințe și raționalizarea construcțiilor.
- (4) Statul ia în considerare interesele familiilor și persoanelor în vârstă, a persoanelor cu handicap sau a celor aflate în nevoie.

Art. 117. Contractul de închiriere

- (1) Statul legiferează pentru a lupta împotriva abuzurilor în materie de contracte de închiriere, în special privind chiriile abuzive, precum și cu privire la anularea evacuărilor abuzive și prelungirea contractului de închiriere pentru o perioadă determinată.
- (2) Statul legiferează cu privire la caracterul obligatoriu general al contractelor-cadru de închiriere. Pentru a putea fi declarate ca având caracter obligatoriu general, aceste contracte trebuie să țină cont de interesele legitime ale minorităților și de particularitățile regionale și să respecte principiul egalității în fața legii.

Art. 118. Locurile de muncă

- (1) Statul legiferează cu privire la:
 - a) protecția angajaților;
 - b) relațiile între angajatori și angajați, în special cu privire la reglementarea în comun a chestiunilor care implică deopotrivă compania și domeniul profesional;
 - c) extinderea domeniului de aplicare a convențiilor colective de muncă.
- (2) Domeniul de aplicare a unei convenții colective de muncă nu poate fi extins decât dacă această convenție ia în considerare, în mod echitabil, interesele legitime ale minorităților și particularitățile regionale, și respectă principiul egalității în fața legii și libertatea sindicală.
- (3) Zilele declarate sărbători naționale, conform legii, sunt asociate duminicilor din punct de vedere a dreptului muncii; acestea sunt remunerate.

Art. 119. Pensia de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate

- (1) Statul ia măsuri pentru a asigura o pensie de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate suficientă. Această pensie se bazează pe trei piloni care sunt: asigurarea națională de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate, pensia profesională și pensia individuală.
- (2) Statul se asigură că asigurarea națională de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate, precum și pensia profesională pot îndeplini funcția lor în manieră durabilă.
- (3) Statul poate obliga regiunile să acorde scutiri fiscale instituțiilor care se ocupă cu asigurarea națională de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate sau cu pensia profesională, precum și scutiri fiscale asiguraților și angajatorilor acestora pentru cotizațiile vărsate și sumele care fac obiectul unui drept de expectativă.
- (4) În colaborare cu regiunile, statul încurajează pensia individuală, în special prin măsuri fiscale și printr-o politică ce facilitează accesul la înproprietărire.

Art. 120. Asigurarea de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate

- (1) Statul legiferează cu privire la asigurarea de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate.
- (2) În ceea ce privește asigurarea de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate, statul respectă următoarele principii:

- a) asigurarea este obligatorie și conferă prestații în numerar și în natură;
 - b) pensiile trebuie să acopere necesitățile esențiale în mod corespunzător;
 - c) pensiile sunt ajustate cel puțin în funcție de inflație.
- (3) Asigurarea este finanțată:
- a) prin cotizațiile asiguraților; atunci când asiguratul este salariat, angajatorul suportă jumătate din valoarea contribuției;
 - b) prin prestații de la stat.
- (4) Prestațiile de la stat nu depășesc jumătate din cheltuieli.
- (5) Prestațiile de la stat sunt finanțate cu precădere din produsul net realizat din impozitul pe tutun, băuturi distilate și din impozitul pe venituri din jocuri de noroc.

Art. 121. Prestațiile complementare

- (1) Statul și regiunile alocă prestații complementare dacă asigurarea de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate nu acoperă necesitățile de bază.
- (2) Legea fixează valoarea prestațiilor complementare și definește sarcinile și competențele statului și ale regiunilor.

Art. 122. Încurajarea integrării persoanelor invalide

- (1) Statul încurajează integrarea persoanelor invalide prin prestații în numerar și în natură. În acest scop, aceasta poate utiliza resursele financiare ale asigurării de invaliditate.
- (2) Regiunile încurajează integrarea persoanelor invalide, mai ales prin contribuții destinate construirii și funcționării de instituții care au ca scop oferirea unei locuințe și a unui loc de muncă pentru aceștia.
- (3) Legea stabilește obiectivele, principiile și criteriile de integrare a persoanelor invalide.

Art. 123. Ajutorul dat persoanelor în vârstă și celor cu handicap

- (1) Regiunile asigură ajutor și îngrijiri medicale la domiciliu pentru persoanele în vârstă și cele cu handicap.
- (2) Statul sprijină eforturile desfășurate la scară națională în favoarea persoanelor în vârstă și a celor cu handicap. În acest scop, aceasta poate utiliza resursele financiare ale asigurării de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate.

Art. 124. Pensia profesională

- (1) Statul adoptă legi cu privire la pensia profesională.
- (2) Astfel, aceasta respectă următoarele principii:
 - a) pensia profesională combinată cu asigurarea de limită de vârstă, de urmași și de invaliditate permite asiguratului menținerea, în manieră apropiată, a nivelului său de trai anterior;
 - b) pensia profesională este obligatorie pentru salariați; legea poate să prevadă excepții;
 - c) angajatorul trebuie să-și asigure salariații pe lângă o instituție de pensii; la nevoie, statul îi poate oferi posibilitatea asigurării salariaților la o instituție de pensii națională;
 - d) persoanele care exercită o activitate independentă se pot asigura la o instituție care se ocupă de pensii cu titlu facultativ;
 - e) Statul poate declara obligativitatea pensiei pentru anumite categorii de persoane care exercită o activitate independentă, la modul general sau pentru a acoperi riscurile particulare.
- (3) Pensia este finanțată din cotizațiile asiguraților; atunci când asiguratul este salariat, angajatorul preia costurile a jumătate din valoarea contribuției.
- (4) Instituțiile care se ocupă de pensie trebuie să îndeplinească cerințele minime stabilite de legislația națională; pentru a soluționa probleme particulare, statul poate să prevadă măsuri aplicabile la nivel național.

Art. 125. Asigurarea de șomaj

- (1) Statul legiferează cu privire la asigurarea de șomaj.
- (2) Astfel, aceasta respectă următoarele principii:
 - a) asigurarea garantează o compensație adecvată în caz de pierdere a venitului și susține măsurile destinate prevenirii și combaterii șomajului;
 - b) afilierea este obligatorie pentru salariați; legea poate să prevadă excepții;
 - c) persoanele care exercită o activitate independentă se pot asigura cu titlu facultativ.
- (3) Asigurarea de șomaj este finanțată din cotizațiile asiguraților; când asiguratul este salariat, angajatorul preia costurile a jumătate din valoarea contribuției.
- (4) Statul și regiunile acordă ajutoare financiare în circumstanțe excepționale.
- (5) Statul poate adopta Dispoziții cu privire la ajutorul social pentru șomeri.

Art. 126. Asistența acordată persoanelor aflate în dificultate

- (1) Persoanele aflate în dificultate sunt asistate de regiunea de domiciliu. Statul reglementează excepțiile și competențele.

Art. 127. Alocațiile familiale și asigurarea de maternitate

- (1) În îndeplinirea sarcinilor ce îi revin, statul ia în considerare nevoile familiei. Acesta poate sprijini măsurile destinate să protejeze familia.
- (2) Statul poate legifera cu privire la alocațiile familiale, respectiv poate gestiona o casă națională de compensare în materie de alocații familiale.
- (3) Statul instituie o asigurare de maternitate. De asemenea, acesta, poate supune obligativității de a cotiza persoanele care nu pot beneficia de prestații de asigurări.
- (4) Statul poate declara obligatorie afilierea la o casă de compensare familială și asigurarea de maternitate, în mod general sau pentru anumite categorii de persoane, și poate legifera ca prestațiile sale să depindă de o contribuție echitabilă a regiunilor.

Art. 128. Asigurarea de boală și asigurarea de accidente

- (1) Statul legiferează cu privire la asigurarea de boală și cea de accidente.
- (2) Statul poate declara obligatorii asigurările de boală și de accidente, în mod general sau pentru anumite categorii de persoane.

Art. 129. Protecția sănătății

- (1) În limitele competențelor sale, statul ia măsuri pentru a proteja sănătatea.
- (2) Statul legiferează cu privire la:
 - a) utilizarea produselor alimentare, precum și a agenților terapeutici, a stupefiantelor, a organismelor, a produselor chimice și a obiectelor care pot reprezenta un pericol pentru sănătate;
 - b) lupta împotriva bolilor transmisibile, a bolilor foarte răspândite și a bolilor foarte periculoase, proprii omului și animalelor;
 - c) protejarea împotriva radiațiilor ionizante.

Art. 130. Medicina complementară

- (1) Statul și regiunile prevăd, în limitele atribuțiilor ce le revin, luarea în considerare a medicinei complementare.

Art. 131. Cercetare pe ființa umană

- (1) Statul adoptă legi cu privire la cercetarea pe ființa umană, în măsura în care protejarea demnității umane și a personalității impun acest aspect. Astfel, statul asigură libertatea de cercetare și ia în considerare importanța cercetării pentru sănătate și societate.
- (2) Statul respectă următoarele principii, în materie de cercetare biologică și medicală ce implică persoane:
 - a) un proiect de cercetare nu poate fi realizat decât dacă persoana care participă la acesta sau persoana desemnată prin lege și-a dat consimțământul în urma informării prealabile; legea poate să prevadă excepții; un refuz este posibil în orice caz;
 - b) riscurile și constrângerile suportate de persoanele care participă la un proiect de cercetare nu trebuie să fie disproporționate în raport cu utilitatea proiectului;
 - c) un proiect de cercetare nu poate fi realizat pe persoane fără discernământ, decât dacă astfel de rezultate echivalente nu pot fi obținute de la persoanele cu discernământ; atunci când proiectul de cercetare nu permite oferirea unui beneficiu direct pentru persoanele fără discernământ, riscurile și constrângerile trebuie să fie minime;
 - d) printr-o expertiză independentă a proiectului de cercetare trebuie să fi stabilit că protecția persoanelor participante la acest proiect este garantată.

Art. 132. Procreare asistată medical și ingineria genetică în sfera umanului

- (1) Ființa umană trebuie să fie protejată împotriva abuzurilor în materie de procreare asistată medical și inginerie genetică.
- (2) Statul legiferează cu privire la utilizarea patrimoniului germinal și genetic uman. Astfel, acesta veghează la protejarea demnității umane, a personalității și a familiei și respectă cu precădere următoarele principii:
 - a) orice formă de clonare și orice intervenție asupra patrimoniului genetic de gameți și embrioni umani sunt interzise;
 - b) practicile de eugenie, în special a celor care au drept scop selecția persoanelor, sunt interzise (CDFUE);
 - c) moștenirea genetică și germinală neumană nu poate fi transferată patrimoniului germinal uman și nici nu poate fi fuzionată cu acesta;
 - d) utilizarea unor metode de procreare asistată medical nu este autorizată decât atunci când sterilitatea sau pericolul transmiterii unei boli grave nu pot fi îndepărtate în alt mod, și nu pentru a dezvolta la copii anumite calități sau pentru a face cercetare;
 - e) fecundarea de ovule umane în afara corpului femeii nu este permisă decât în condițiile prevăzute de lege; totodată nu pot fi dezvoltate în afara corpului femeii până la stadiul de embrioni decât numărul de ovule umane care pot fi reimplantate imediat;
 - f) donarea de embrioni și orice formă de maternitate surrogat sunt interzise;
 - g) nu se poate face comerț cu materialul germinal uman și nici cu produsele rezultate din embrioni;
 - h) moștenirea genetică a unei persoane nu poate fi analizată, înregistrată și comunicată decât cu acordul acesteia sau în virtutea unei legi;
 - i) orice persoană are acces la datele referitoare la genealogia sa.

Art. 133. Medicina transplantului

- (1) Statul adoptă Dispoziții în domeniul transplantelor de organe, de țesuturi și de celule. În acest mod asigură protejarea demnității umane, a personalității și a sănătății.
- (2) Statul asigură o repartizare echitabilă a organelor.

- (3) Donarea de organe, de țesuturi și de celule umane este gratuită. Comerțul cu organe umane este interzis.
- (4) Este interzisă utilizarea corpului uman și a părților sale, ca atare, ca sursă de profit.

Art. 134. Ingineria genetică în sfera neumană

- (1) Ființa umană și mediul înconjurător trebuie să fie protejate împotriva abuzurilor în materie de inginerie genetică.
- (2) Statul legiferează cu privire la utilizarea patrimoniului germinal și genetic al animalelor, plantelor și a altor organisme. Prin aceasta statul respectă integritatea organismelor vii și siguranța ființei umane, a animalelor și a mediului înconjurător, respectiv protejează diversitatea genetică a speciilor animale și vegetale.

CAPITOLUL IX. Regimul de ședere și de stabilire a cetățenilor străini

Art. 135. Regimul de ședere și de stabilire a cetățenilor străini

- (1) Legislația privind intrarea în România, ieșirea, șederea și stabilirea cetățenilor străini, precum și acordarea azilului sunt de competența statului.
- (2) Dreptul de azil este garantat cu respectarea normelor prevăzute de Convenția de la Geneva din 28 iulie 1951 și de Protocolul din 31 ianuarie 1967 privind statutul refugiaților și în conformitate cu Tratatul privind Uniunea Europeană și cu Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.
- (3) Cetățenii străini care reprezintă o amenințare pentru siguranța țării pot fi expulzați din România.
- (4) Expulzările colective sunt interzise.
- (5) Sunt privați de titlul de ședere, indiferent de statutul lor, respectiv de toate drepturile de ședere în România:
 - a) cei care au fost condamnați printr-o hotărâre judecătorească definitivă pentru crimă, viol, sau oricare altă infracțiune sexuală gravă, pentru un act de violență de altă natură, cum ar fi cel de jaf armat, trafic de persoane, de droguri sau efracție;
 - b) cei care au încasat, în mod abuziv, prestațiile privind asigurările sociale sau cele de ajutor social.
- (6) Legislatorul precizează faptele care constituie infracțiuni vizate la alineat (3). Acesta poate adăuga și alte fapte constitutive.
- (7) Cetățenii străini care, în baza alineatelor (3) și (4), sunt deposezați de titlul de ședere, precum și de toate drepturile de ședere în România, trebuie să fie expulzați din țară de autoritățile competente și să li se aplice o interdicție de a intra pe acest teritoriu, care poate fi între 5 și 15 ani. În caz de recidivă, interdicția de a intra pe teritoriul României va fi stabilită la 20 de ani.
- (8) Cetățenii străini care încalcă interdicția de a intra pe teritoriul României sau cei care intră ilegal, sub orice formă, sunt sancționați conform legii. Legislatorul stabilește Dispozițiile corespunzătoare.

CAPITOLUL X. Dreptul civil, dreptul penal, metrologia

Art. 136. Dreptul civil

- (1) Legislația în materie de drept civil și procedură civilă este de competența statului.

Art. 137. Dreptul penal

- (1) Legislația în materie de drept penal și procedură penală este de competența statului.
- (2) Organizarea și administrarea judiciară, precum și executarea pedepselor și a măsurilor în materie de drept penal, sunt de competența statului.

- (3) Statul legiferează în ceea ce privește executarea pedepselor și a măsurilor. Deopotrivă poate acorda regiunilor contribuții pentru:
- a) crearea unor Instituții;
 - b) sprijinirea Instituțiilor unde sunt implementate măsurile educative pentru copii, adolescenți sau tineri adulți.

Art. 138. Delicvența sexuală și violența

- (1) În cazul în care un delincvent sexual sau violent este descris ca fiind extrem de periculos și neamendabil pe durata expertizelor necesare judecății, trebuie închis pe viață, datorită riscului crescut de recidivă. Orice eliberare anticipată este exclusă.
- (2) O nouă expertiză se efectuează doar dacă noi dovezi științifice permit stabilirea faptului că delincventul poate fi amendat, respectiv că acesta nu mai reprezintă un pericol pentru comunitate. Autoritatea care decide suspendarea închiderii, având în vedere aceste expertize, este responsabilă în caz de recidivă.
- (3) Orice expertiză privind delincventul este determinată de cel puțin doi experți independenți, care iau în considerare toții factorii relevanți.

Art. 139. Imprescriptibilitatea urmăririi penale și a pedepsirii aferente pentru autorii faptelor de ordin sexual sau pornografic asupra copiilor minori

- (1) Urmărirea penală și sancționarea pentru o faptă pasibilă de pedeapsă de ordin sexual sau pornografic asupra unui copil minor sunt imprescriptibile.

Art. 140. Ajutorul acordat victimelor infracțiunilor

- (1) Statul și regiunile se asigură că victimele unei infracțiuni, a căror integritate este afectată din punct de vedere fizic, psihic sau sexual beneficiază de un ajutor și primesc o indemnizație corectă, dacă acestea se confruntă cu dificultăți materiale din cauza infracțiunii.

Art. 141. Metrologia

- (1) Legislația privind metrologia depinde de jurisdicția statului.

CAPITOLUL XI. Sistemul financiar

Art. 142. Principii

- (1) Statul, regiunile și administrațiile comunale (orășenești) mențin un echilibru cu privire la cheltuielile și veniturile lor.
- (2) Statul, regiunile și administrațiile comunale (orășenești) trebuie să fie autorizate prin lege să emită o datorie publică sau să acceseze împrumuturi.
- (3) Împrumuturile destinate plății dobânzilor și recuperării capitalului din datoria publică a statului, regiunilor, sau administrațiilor comunale (orășenești) sunt incluse în cheltuielile bugetare, iar plata acestora reprezintă o prioritate absolută. Aceste alocări bugetare nu pot face obiectul amendamentelor ori modificărilor, atât timp cât respectă condițiile din legea de emiteră.
- (4) Plafonul cheltuielilor totale care urmează a fi aprobate în buget este stabilit în funcție de veniturile estimate, având în vedere situația conjuncturală.
- (5) Doar în caz de dezastre naturale, recesiune economică sau situații excepționale care depășesc controlul statului și afectează semnificativ situația financiară sau sustenabilitatea economică ori socială a statului se poate justifica o creștere apropiată a plafonului de cheltuieli. Parlamentul decide cu majoritate absolută o astfel de creștere.

- (6) O lege organică stabilește principiile menționate în acest articol, cât și participarea la procedurile respective a organelor de coordonare instituțională a politicii fiscale a Administrației Prezidențiale și a susținerii financiare. În orice caz, legea organică se referă la:
 - a) împrejurările excepționale pentru depășirea limitelor cheltuielilor bugetare și datoriei publice și maniera și momentul în care trebuie remediate abaterile de la acestea;
 - b) responsabilitatea fiecărei administrații publice în caz de încălcare a obiectivelor stabilității bugetare.
- (7) Volumul datoriei publice a tuturor administrațiilor publice în raport cu produsul intern brut al statului nu trebuie să depășească punctul de referință stabilit prin Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.
- (8) În cazul în care cheltuielile totale din contul de stat depășesc plafonul stabilit cheltuielile suplimentare vor fi compensate în anii următori.
- (9) Formarea, administrarea, întreținerea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.
- (10) Moneda națională este leul, iar subdiviziunea acestuia, banul. În condițiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se poate recunoaște circulația și înlocuirea monedei naționale cu aceea a Uniunii Europene. Trecerea la moneda UE se supune mai întâi referendumului național.

Art. 143. Principii care reglementează impozitarea

- (1) Principiile generale care reglementează sistemul fiscal, mai ales calitatea de contribuabil, obiectul impozitului și metoda de calcul, sunt definite prin lege.
- (2) În măsura în care natura impozitului permite acest lucru, principiile universalității, a tratamentului egal și a capacității economice trebuie, în mod special, să fie respectate.
- (3) Dubla impozitare de către Regiuni este interzisă. Statul ia măsurile necesare.

Art. 144. Impozitele directe

- (1) Statul poate să perceapă impozite directe:
 - a) cu o cotă maximă de 10 % pe veniturile persoanelor fizice;
 - b) cu o cotă maximă de 10 % pe profitul net realizat de persoanele juridice.
- (2) La stabilirea tarifelor, statul ia în considerare valoarea constituită prin impozite directe de Regiuni și entități administrativ teritoriale.
- (3) Efectele progresiei la rece (efectul multiplicator al inflației) asupra veniturilor persoanelor fizice sunt compensate periodic.
- (4) Entitățile administrativ - teritoriale realizează impozitarea și colectarea. Cel puțin 17 % din produsul brut impozitat le este atribuit. Această parte poate fi redusă până la 15 %, în măsura în care efectele de egalizare financiară o impun.

Art. 145. Armonizarea fiscală

- (1) Statul stabilește principiile de armonizare a impozitelor directe ale statului, regiunilor și entităților administrativ - teritoriale; acesta ia în considerare eforturile regiunilor în materie de armonizare.
- (2) Armonizarea se extinde asupra supunerii, obiectului și perioadei de calcul a impozitului, asupra procedurii și dreptului penal în materie fiscală. Baremele, cotele și sumele scutite de impozit, în special, nu sunt supuse armonizării fiscale.
- (3) Parlamentul poate adopta legi cu scopul de a lupta împotriva atribuirii de avantaje fiscale nejustificate.

Art. 146. Taxa pe valoare adăugată

- (1) Statul poate să perceapă o taxă pe valoare adăugată, cu o cotă normală de cel mult 19 % și o cotă redusă de cel puțin 5 %, pentru livrările de bunuri și prestări de servicii, inclusiv prestațiile în sine, precum și pentru importuri.
- (2) Pentru impozitarea prestațiilor proprii sectorului de cazare, legea poate stabili o cotă mai mică, inferioară cotei obișnuite, respectiv superioară celei reduse.
- (3) Dacă, ca urmare a evoluției piramidei de vârstă, finanțarea asigurărilor pentru limită de vârstă, de urmași și de invaliditate nu mai este asigurată, statul poate, prin lege, să modifice cu cel mult 1 punct procentual cota normală a taxei pe valoare adăugată, respectiv cu cel mult 0,3 puncte procentuale cota redusă.
- (4) 5 % din produsul neafectat de această taxă este folosit pentru reducerea primelor de asigurare de boală în favoarea claselor sociale cu venituri mici, cu condiția ca legea să nu atribuie această sumă unei alte utilizări în favoarea sus-numitelor clase sociale.

Art. 147. Impozitele speciale de consum

- (1) Statul poate să perceapă un impozit special de consum pentru următoarele mărfuri:
 - a) tutun brut și tutun prelucrat;
 - b) băuturi distilate;
 - c) bere;
 - d) autovehicule și piese componente;
 - e) petrol, alte uleiuri minerale, gaz natural, produse rezultate din rafinarea acestora și carburanți.
- (2) Statul poate să perceapă o suprataxă pentru carburanți.
- (3) O zecime din produsul net din impozitarea băuturilor distilate este vărsat regiunilor. Acestea din urmă folosesc aceste fonduri pentru combaterea cauzelor și efectelor privind abuzul de substanțe care dau dependență.

Art. 148. Taxa de timbru și impozitul anticipat

- (1) Statul poate să perceapă taxe de timbru pe titlurile de valoare, încasările din primele de asigurare și pe alte titluri privind operațiunile comerciale; titlurile referitoare la operațiuni imobiliare și ipotecare sunt scutite de taxa de timbru.
- (2) Statul poate să perceapă un impozit anticipat pe veniturile din capitaluri mobiliare, pe câștigurile la loterie și pe prestațiile de asigurare. Zece la sută din produsul impozitului anticipat este atribuit regiunilor.

Art. 149. Taxele vamale

- (1) Legislația privind taxele vamale, precum și alte redevențe încasate la vamă pentru transportul de mărfuri sunt de competența statului.

Art. 150. Scutirea de impozite la nivel regional și local

- (1) Produsele pe care legislația națională le supune taxei pe valoare adăugată, impozitării speciale de consum, taxei de timbru sau impozitării anticipate ori pe care le declară scutite de acestea nu pot fi supuse de Regiuni și entități administrativ - teritoriale la plata unui impozit asemănător.

Art. 151. Egalizarea financiară și compensarea cheltuielilor

- (1) Parlamentul adoptă legi privind egalizarea financiară și compensarea cheltuielilor corespunzătoare între stat și regiuni, pe de-o parte, și între regiuni, pe de altă parte.
- (2) Egalizarea financiară și compensarea cheltuielilor au ca scop mai ales:

- a) reducerea diferențelor între regiuni cu privire la capacitatea financiară;
 - b) garantarea pentru fiecare regiune a unor mijloace minime cu privire la resursele financiare;
 - c) compensarea cheltuielilor excesive a regiunilor datorate factorilor geo-topografici sau socio-demografici;
 - d) favorizarea unei colaborări inter-regionale însoțită de o compensare a cheltuielilor;
 - e) menținerea competitivității fiscale a regiunilor la scară națională.
- (3) Egalizarea resurselor este finanțată de regiunile cu potențial ridicat de resurse, precum și de stat.

Art. 152. Finanțele

- (1) Parlamentul votează cheltuielile statului, stabilește bugetul public național cu respectarea prevederilor art.142.
- (2) Parlamentul elaborează planul financiar, precum și proiectul de buget.
- (3) Parlamentul veghează la o gestiune financiară corectă.

Art. 153. Bugetul public național

- (1) Bugetul public național cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat.
- (2) Bugetul de stat este elaborat anual și include toate cheltuielile și veniturile din sectorul public al statului și consemnează valoarea beneficiilor fiscale legate de impozitele statului.
- (3) Administrația Prezidențială elaborează anual proiectul bugetului de stat și pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.
- (4) Președintele României trebuie să prezinte Parlamentului proiectul bugetului de stat, bugetului asigurărilor sociale de stat cu cel puțin patru luni înainte de expirarea bugetului aferent anului precedent.
- (5) Dacă legea bugetului de stat și legea bugetului asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate cu cel puțin 3 zile înainte de expirarea exercițiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, până la adoptarea noilor bugete.
- (6) Imediat ce proiectul de lege bugetară a fost adoptat, Administrația Prezidențială depune proiectele de lege care implică creșterile cheltuielilor publice sau reducerea veniturilor corespunzătoare aceluiași exercițiu financiar.
- (7) Orice proiect de act normativ sau amendament care implică o creștere a alocațiilor bugetare sau o reducere a veniturilor la buget necesită aprobarea prealabilă a Administrația Prezidențiale, înaintea adoptării sale.
- (8) Legea bugetului nu poate stabili noi impozite. Aceasta le poate modifica, dacă o lege fiscală materială prevede astfel.
- (9) Nicio cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

Art. 154. Impozitele, taxele și alte contribuții

- (1) Impozitele și taxele locale se stabilesc de consiliile locale sau regionale, în limitele și în condițiile legii.
- (2) Sumele reprezentând contribuțiile la constituirea unor fonduri se folosesc, în condițiile legii, numai potrivit destinației acestora.

Art. 155. Statistica

- (1) Statul colectează datele statistice necesare privind stadiul și evoluția populației, economiei, societății, formării, cercetării, teritoriului și mediului.
- (2) Statul poate legifera cu privire la armonizarea și păstrarea registrelor oficiale în scopul de a eficientiza colectarea datelor.

TITLUL VI. REFERENDUML NAȚIONAL. REVIZUIREA CONSTITUȚIEI. INIȚIATIVA LEGISLATIVĂ. REFERENDUM LOCAL. TERMENE

CAPITOLUL I. REFERENDUMUL NAȚIONAL. TEMELE REFERENDUMULUI NAȚIONAL

Art. 156. Referendumul național

- (1) Referendumul național constituie forma și mijlocul de exprimare a voinței suverane a cetățenilor țării.
- (2) Referendumul național se validează indiferent de numărul participanților la vot. Varianta care a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate la nivel național, precum și votul majorității regiunilor, este adoptată.
- (3) Rezultatul votului popular într-o regiune reprezintă opinia acesteia.
- (4) Referendumul național poate fi declanșat de:
 - a) Președintele României;
 - b) Parlamentul României;
 - c) cetățenii României conform art. 157 alineatele (3) și (4).

Art. 157. Temele referendumului

- (1) Tema referendumului național inițiat de președintele României se stabilește prin Decret și are caracter consultativ.
- (2) **Exprimarea prin referendum național a suveranității cetățenilor se exercită, în mod obligatoriu, asupra legilor și Hotărârilor Parlamentului, atunci când acestea au ca temă:**
 - a) revizuirea Constituției;
 - b) aderarea la sisteme de securitate colectivă sau la organizații internaționale;
 - c) retragerea din sisteme de securitate colectivă sau din organizații internaționale.
- (3) Exprimarea prin referendum național a suveranității cetățenilor se exercită, în mod obligatoriu, la solicitarea a 300.000 de cetățeni cu drept de vot, în cazul declanșării unor Inițiative cetățenești care au ca temă:
 - a) revizuirea Constituției;
 - b) demiterea președintelui României;
 - c) dizolvarea Parlamentului;
 - d) aderarea la sisteme de securitate colectivă sau la organizații internaționale;
 - e) retragerea din sisteme de securitate colectivă sau din organizații internaționale.
- (4) Exprimarea prin referendum național a suveranității cetățenilor se exercită, în mod obligatoriu, la solicitarea a 100.000 de cetățeni cu drept de vot, în următoarele situații:
 - a) sunt declanșate Inițiative legislative cetățenești iar acestea sunt respinse de Parlament;
 - b) sunt declanșate Inițiative legislative cetățenești iar Parlamentul adoptă o formă diferită de cea propusă de cetățeni;
 - c) sunt declanșate Inițiative cetățenești de respingere a legilor adoptate de Parlament;
 - d) sunt declanșate inițiative cetățenești de respingere a Hotărârilor Parlamentului;
 - e) sunt declanșate Inițiative cetățenești de respingere a unor acte juridice ale Administrației Prezidențiale care vizează bunuri ale proprietății publice.

CAPITOLUL II. REVIZUIREA CONSTITUȚIEI

Art.158. Inițiativa legislativă de revizuire a Constituției

- (1) Revizuirea parțială sau totală a Constituției poate fi inițiată de Președintele României, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților, precum și de cel puțin 300.000 de cetățeni cu drept de vot.

- (2) Președintele României, deputații și cetățenii care exercită dreptul la inițiativa legislativă de revizuire, parțială sau totală, vor prezenta propuneri legislative de revizuire numai în forma cerută pentru proiectele de Legi.

Art. 159. Limitele revizuirii, parțiale sau totale

- (1) Dispozițiile prezentei Constituții privind caracterul național, independent, unitar și indivizibil al statului român, integritatea teritoriului, independența Justiției, pluralismul politic și limba oficială, nu pot forma obiectul revizuirii.
- (2) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor cuprinse în prezenta Constituție, în Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional al Drepturilor Civile și Politice și Carta Drepturilor Fundamentale ale Uniunii Europene, nu pot forma obiectul revizuirii.
- (3) Dispozițiile prezentei constituții privind suveranitatea cetățenilor, nu pot forma obiectul revizuirii.
- (4) Dispozițiile prezentei constituții privind mandatele Președintelui țării, ale președinților de consilii regionale și ale primarilor, nu pot forma obiectul revizuirii.
- (5) Constituția nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgență și nici în timp de război.

Art. 160. Procedura de revizuire

- (1) Proiectul legii de revizuire a Constituției promovat de Președintele României, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților, precum și de cel puțin 300.000 de cetățeni cu drept de vot, este trimis spre avizare Consiliului Legislativ al Parlamentului și, pentru avizul de constituționalitate, la Curtea Constituțională.
- (2) Consiliul Legislativ al Parlamentului și Curtea Constituțională sunt obligate să se pronunțe asupra proiectului de lege de revizuire a Constituției în termen de 30 de zile de la primirea acestuia. Avizul acestora este obligatoriu. Acesta are caracter consultativ, cu excepția cazului unei inițiative de modificare parțială a Constituției dacă prin această modificare se aduce atingere limitelor revizuirii Constituției, conform art.159, caz în care un aviz negativ al Curții Constituționale, are drept consecință respingerea proiectului.
- (3) Dacă avizele Consiliului Legislativ al Parlamentului sau al Curții Constituționale nu sunt transmise în termen de 30 de zile de la primirea acestora, avizul se consideră pozitiv.
- (4) Inițiativa de revizuire a Constituției promovată de Președintele României, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților, precum și de cel puțin 300.000 de cetățeni cu drept de vot, este supusă adoptării de către Parlamentul României.
- (5) Parlamentul trebuie să se pronunțe asupra inițiativelor de revizuire parțială a Constituției declanșate de deputați, sau de cetățeni, în cel mult 90 de zile, iar asupra inițiativelor de revizuire totală în cel mult 180 de zile, de la depunerea acestora la Parlament. Inițiativa de revizuire, totală sau parțială, se adoptă cu votul a jumătate plus unu din numărul deputaților.
- (6) Inițiativa de revizuire a Constituției promovată de Președintele României, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților, precum și de cel puțin 300.000 de cetățeni cu drept de vot, adoptată de către Parlament, este supusă referendumului național, odată cu primul referendum național dar nu mai devreme de 90 de zile de la momentul publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii Parlamentului de adoptare a inițiativei legislative de revizuire a Constituției.
- (7) Dacă Parlamentul nu se pronunță în cel mult 90 de zile de la depunerea inițiativelor legislative de revizuire parțială și 180 de zile de la depunerea inițiativelor legislative de revizuire totală, acestea sunt considerate respinse.

- (8) Dacă Parlamentul respinge inițiativa de revizuire, parțială sau totală, a Constituției declanșată de cel puțin 300.000 de cetățeni cu drept de vot, aceasta este supusă referendumului național, într-un interval cuprins între 90 și 120 de zile de la momentul publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii Parlamentului de respingere a inițiativei legislative de revizuire a Constituției, sau de la momentul în care aceasta este considerată respinsă din cauza trecerii perioadei de timp stipulate la articolul 160 alineat (7).
- (9) Dacă Parlamentul a adoptat o formă a proiectului legii de revizuire, parțială sau totală, a Constituției, diferită de cea propusă prin inițiativa legislativă cetățenească, se organizează referendum după momentul publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii Parlamentului prin care aceasta certifică adoptarea unui proiect de lege de revizuire diferit de cel al cetățenilor, într-un interval cuprins între 90 și 120 de zile de la momentul publicării.
- (10) În situația prevăzută la articolul 160 alineatul (9) în cadrul referendumului sunt supuse aprobării cetățenilor două variante:
 - a) proiectul legii de revizuire, parțială sau totală, a Constituției, propus prin inițiativa cetățenească;
 - b) proiectul legii de revizuire, parțială sau totală, a Constituției adoptat de Parlament.
- (11) Este adoptată varianta care a obținut cel mai mare număr de voturi, valabil exprimate la nivel național, precum și votul majorității regiunilor.
- (12) Dacă Autoritatea Electorală Permanentă certifică îndeplinirea condițiilor pentru declanșarea inițiativei cetățenești de aderare la organizații de securitate colectivă sau comunități supranaționale, sau retragere din organizații de securitate colectivă sau comunități supranaționale, referendumul național se organizează odată cu primul referendum național anual care urmează publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicare.

CAPITOLUL III. INIȚIATIVA LEGISLATIVĂ DE MODIFICARE SAU DE PROMOVARE A UNOR LEGI

Art. 161. Inițiativa legislativă

- (1) Inițiativa legislativă aparține, după caz, Președintelui României, 5% din numărul total al deputaților, sau unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot.
- (2) Președintele României, deputații și cetățenii care exercită dreptul la inițiativă legislativă vor prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de Legi.
- (3) Propunerea legislativă promovată de Președintele României, de cel puțin o pătrime din numărul deputaților, precum și de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot, este trimisă spre avizare Consiliului Legislativ al Parlamentului și, pentru avizul de constituționalitate, la Curtea Constituțională.
- (4) Consiliul Legislativ al Parlamentului și Curtea Constituțională sunt obligate să se pronunțe asupra propunerii legislative în termen de 30 de zile de la primirea acestuia.
- (5) Dacă avizele Consiliului Legislativ al Parlamentului sau al Curții Constituționale nu sunt transmise în termen de 30 de zile de la primirea acestora, avizul se consideră pozitiv.
- (6) Un aviz de neconstituționalitate dat de Curtea Constituțională unei inițiative legislative, atrage după sine, în mod automat, respingerea proiectului de lege, în forma în care a fost elaborat.
- (7) Proiectele legislative se supun dezbaterii Parlamentului care se pronunță în termen de maximum 60 de zile asupra acestora. Pentru proiectele legislative care privesc codurile de procedură civilă sau penală și unele legi de complexitate deosebită, termenul este de maximum 120 de zile. În cazul depășirii acestor termene se consideră că proiectele de legi au fost adoptate și sunt transmise spre promulgare Președintelui României.

- (8) Inițiativele legislative cetățenești, pot fi adoptate de Parlament, pot fi respinse, sau acesta poate adopta o formă diferită a proiectului legii, față de cel propus de cetățeni.
- (9) Inițiativele legislative adoptate de Parlament, sunt publicate în Monitorul Oficial și sunt transmise spre promulgare Președintelui României după 100 de zile de la publicare, dacă în această perioadă Autoritatea Electorală Permanentă nu certifică îndeplinirea condițiilor pentru declanșarea unei inițiative cetățenești de respingere a legii.
- (10) Dacă Autoritatea Electorală Permanentă certifică îndeplinirea condițiilor pentru declanșarea inițiativei cetățenești de respingere a proiectului de lege adoptat de Parlament, referendumul național pentru aprobarea sau respingerea prin vot popular a proiectului de lege respectiv, se organizează odată cu primul referendum național anual care urmează publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii Parlamentului, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicare.
- (11) Dacă Parlamentul a respins un proiect de lege promovat prin inițiativă legislativă cetățenească, se organizează referendumul național pentru aprobarea sau respingerea prin vot popular a proiectului de lege respectiv, odată cu primul referendum național anual care urmează publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii Parlamentului, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicare.
- (12) Dacă proiectul de lege promovat prin inițiativa legislativă cetățenească este aprobat de cetățeni prin referendum aceasta se transmite spre promulgare Președintelui României în termen de maximum 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial a validării rezultatului referendumului de către Curtea Constituțională.
- (13) Dacă Parlamentul adoptă o formă a proiectului de lege diferită de forma promovată prin inițiativa legislativă cetățenească, se organizează referendum odată cu primul referendum național care urmează momentului publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii Parlamentului dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicare.
- (14) În cadrul referendumului prevăzut la articolul 161 alineatul (13), sunt supuse aprobării cetățenilor două variante:
 - a) proiectul de lege promovat prin inițiativa cetățenească;
 - b) proiectul de lege adoptat de Parlament.
- (15) Este adoptată varianta care a întrunit majoritate voturilor valabil exprimate la nivel național, precum și votul majorității regiunilor.
- (16) Varianta aprobată prin referendum se transmite spre promulgare Președintelui României în termen de maximum 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial, a validării rezultatului referendumului de către Curtea Constituțională.

CAPITOLUL II. Referendumul local. Temele referendumului local

Art. 162. Referendumul local

- (1) Referendumul local constituie forma și mijlocul de exprimare a voinței suverane a cetățenilor dintr-o unitate administrativ - teritorială asupra problemelor de interes local.
- (2) Referendumul local se validează indiferent de numărul participanților la vot. Varianta care a întrunit majoritatea voturilor valabil exprimate este adoptată.
- (3) Referendumul local poate fi declanșat de cetățenii cu drept de vot dintr-o comună (oraș) sau regiune conform art.163.

Art.163. Temele referendumului local

- (1) Exprimarea prin referendum local a suveranității cetățenilor se exercită, în mod obligatoriu, la solicitarea a 5% dintre cetățeni cu drept de vot, dintr-o comună (oraș) sau dintr-o regiune, atunci când inițiativele cetățenești au drept temă:
 - a) demiterea președintelui consiliului regional sau a primarului;

- b) dizolvarea consiliului local sau a consiliului regional.
- (2) Exprimarea prin referendum local a suveranității cetățenilor se exercită, în mod obligatoriu, la solicitarea a 5% dintre cetățeni cu drept de vot, dintr-o comună (oraș) sau dintr-o regiune, atunci când:
- a) sunt declanșate inițiative cetățenești materializate prin proiecte de hotărâri ale consiliului local sau consiliului regional, iar acestea sunt respinse;
 - b) sunt declanșate inițiative cetățenești pentru promovarea unor proiecte de Hotărâri la nivelul consiliilor locale sau regionale și acestea adoptă o formă a proiectului, diferită de cea propusă prin inițiativa cetățenească;
 - c) sunt declanșate inițiative cetățenești de respingere a Hotărârilor consiliului local sau consiliului regional.

Art. 164. Dizolvarea consiliului local sau regional, demiterii primarului sau a președintelui consiliului regional

- (1) Dacă Autoritatea Electorală Permanentă certifică îndeplinirea condițiilor pentru dizolvarea consiliului local sau regional, pentru demiterea primarului sau a președintelui consiliului regional, referendumul local se organizează odată cu primul referendum național, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente.
- (2) Dacă cetățenii aprobă prin referendum dizolvarea consiliului local sau regional, sau demiterea primarului sau a președintelui consiliului regional, Autoritatea Electorală Permanentă va organiza alegeri, odată cu primul referendum național dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente, de validare a referendumului.

Art.165. Promovarea proiectelor de hotărâri ale consiliului local sau regional. Respingerea hotărârilor consiliilor locale sau regionale. Respingerea Dispozițiilor primarilor sau ale Președinților de consilii regionale

- (1) Pot promova proiecte de hotărâri ale consiliului local, primarul, o pătrime din numărul total al membrilor consiliului local, sau cel puțin 5 % din cetățenii cu drept de vot din unitatea administrativ teritorială respectivă.
- (2) Pot promova proiecte de hotărâri ale consiliului regional, președintele consiliului regional, o pătrime din numărul total al membrilor consiliului regional sau cel puțin 5 % din cetățenii cu drept de vot din unitatea administrativ teritorială respectivă.
- (3) Hotărârile adoptate de consiliul local sau regional intră în vigoare la 100 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial, dacă în această perioadă nu a fost publicată în Monitorul Oficial o Decizie a Autorității Electorale Permanente prin care aceasta certifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea Inițiativei cetățenești de respingere a hotărâri.
- (4) Dacă Autoritatea Electorală Permanentă certifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea Inițiativei cetățenești de respingere a Hotărârii, referendumul local se organizează odată cu primul referendum național, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente.
- (5) În situația în care consiliul local, sau regional, respinge un proiect de hotărâre promovat prin inițiativă cetățenească, se organizează referendumul local, respectiv regional, pentru aprobarea sau respingerea prin vot popular a proiectului de hotărâre promovat prin inițiativă cetățenească, odată cu primul referendum național anual care urmează publicării în Monitorul Oficial a Hotărârii de respingere, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicare.
- (6) Dacă proiectul de hotărâre promovat prin Inițiativa cetățenească este aprobat de cetățeni prin referendum, aceasta se intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial a validării rezultatului referendumului de către Autoritatea Electorală Permanentă.

- (7) În situația în care consiliul local, sau regional, adoptă o formă a proiectului hotărârii diferită de cea propusă prin inițiativa cetățenească referendumul local se organizează odată cu primul referendum național, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a Hotărârii.
- (8) În cadrul referendumului sunt supuse aprobării cetățenilor două variante:
 - a) proiectul de hotărâre propus prin inițiativa cetățenească;
 - b) proiectul de hotărâre adoptat de consiliul local sau regional.
- (9) Este adoptată varianta care a obținut cel mai mare număr de voturi.
- (10) Varianta aprobată prin referendum intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial a validării rezultatului referendumului de către Autoritatea Electorală Permanentă.

CAPITOLUL V. Termenele de organizare a referendumurilor

Art. 166. Termene de organizare a referendumurilor naționale sau locale

- (1) Cetățenii cu drept de vot își vor putea exprima voința, în mod regulat, în cadrul a patru referendumuri, organizate anual, în prima duminică a lunilor **martie, iunie, septembrie și decembrie**.
- (2) Nu se organizează referendum, dacă nu există acte normative, Inițiative cetățenești, care să îndeplinească toate condițiile necesare pentru a putea fi supuse votului popular în cadrul unuia dintre cele patru referendumuri anuale.
- (3) Aducerea la cunoștință publică a datei și temelor referendumului se face prin Monitorul Oficial al României, Partea I, prin presă, radio și televiziune.

TITLUL VII. PARTIDELE POLITICE. PREȘEDINTELE ROMÂNIEI ȘI ADMINISTRAȚIA PREZIDENȚIALĂ. VICE- PREȘEDINTELE ROMÂNIEI. PARLAMENTUL. LEGIFERAREA

CAPITOLUL I. PARTIDE POLITICE

Art. 167. Rolul partidelor politice

- (1) Partidele politice contribuie la formarea opiniei și voinței publice.
- (2) Pluralismul politic în societatea românească este o condiție și o garanție a democrației. Partidele politice se constituie și își desfășoară activitatea în condițiile legii. Ele contribuie la definirea și la exprimarea voinței politice a cetățenilor, respectând suveranitatea națională, integritatea teritorială, ordinea de drept și principiile democrației.
- (3) Partidele care prin obiectivele lor sau prin comportamentul aderenților lor încalcă prevederile articolului 36 alineat (13) sau ale articolului 40 alineatele (5), (13) și (14) din această Constituție, sunt dizolvate pe cale judecătorească.

CAPITOLUL II. PREȘEDINTELE ROMÂNIEI. ADMINISTRAȚIA PREZIDENȚIALĂ

Art. 168. Rolul Președintelui României

- (1) Președintele României reprezintă statul român și este garantul independenței naționale, al unității și al integrității teritoriale a țării.
- (2) Președintele României conduce Administrația Prezidențială, numește și revocă membrii acesteia.

Art. 169. Atribuții în domeniul apărării

- (1) Președintele României este comandantul suprem al forțelor armate, are în subordinea sa toate structurile militarizate și îndeplinește funcția de Președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării.
- (2) Președintele României numește directorii Serviciilor de Informații.

- (3) Președintele României poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parțială sau totală a forțelor armate. Numai în cazuri excepționale, Decretul Președintelui se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la emitere.
- (4) În caz de agresiune armată îndreptată împotriva țării, Președintele României ia măsuri pentru respingerea agresiunii și le aduce neîntârziat la cunoștință Parlamentului, printr-un mesaj. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanșarea agresiunii.

Art. 170. Atribuțiile Președintelui României în domeniul politicii externe

- (1) Președintele, cu avizul și acordul Parlamentului, poate încheia Tratatate internaționale. Pentru asta are nevoie de acordul a 2/3 din deputați.
- (2) Președintele acreditează și recheamă reprezentanții diplomați ai României și aprobă înființarea, desființarea, sau schimbarea rangului misiunilor.
- (3) Reprezentanții diplomați ai altor state sunt acreditați pe lângă Președintele României.
- (4) Președintele numește ambasadori, alți funcționari publici și consuli, precum și alți funcționari ai României din afara țării.
- (5) Președintele primește ambasadorii și alți miniștri publici.

Art. 171. Măsuri excepționale

- (1) Președintele României instituie, potrivit legii, starea de asediu sau starea de urgență în întreaga țară ori în unele unități administrativ-teritoriale și solicită Parlamentului încuviințarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia.
- (2) Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgență. Parlamentul rămâne în activitate pe toată durata acestora.

Art. 172. Alte atribuții

- (1) Președintele României îndeplinește și următoarele atribuții:
 - a) conferă decorații și titluri de onoare;
 - b) acordă gradele de mareșal, de general și de amiral;
 - c) numește în funcții publice, în condițiile prevăzute de lege;
 - d) acordă grațierea individuală.
- (2) Președintele României poate declanșa referendum consultativ. Tema referendumului național inițiat de acesta se stabilește prin Decret.
- (3) Președintele României poate avea inițiative de modificare a Constituției și inițiative legislative redactate sub forma proiectelor de lege. Inițiativele legislative ale Președintelui sunt transmise Parlamentului spre adoptare.
- (4) Președintele poate cere Parlamentului să dezbată proiecte de legi în procedură de urgență.
- (5) Președintele poate cere, în scris, părerea funcționarului principal al fiecărui Departament asupra oricărui subiect privind îndatoririle funcțiilor respective.
- (6) Președintele va informa Parlamentul în ședințe ordinare, programate din momentul investiturii, din 6 în 6 luni și în ședințe extraordinare, ori de câte ori situația o cere, asupra stării națiunii și îi va recomanda spre considerare măsurile pe care el le apreciază necesare și oportune.
- (7) Președintele veghează la aplicarea corectă a legilor și acordă autoritate să-și exercite puterile tuturor persoanelor cu înalte funcții oficiale în România.

Art. 173. Rolul Administrației Prezidențiale

- (1) Administrația Prezidențială asigură asistența de specialitate Președintelui României în realizarea politicii interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice.

- (2) În îndeplinirea atribuțiilor sale, Administrația Prezidențială cooperează cu organismele sociale interesate.
- (3) Administrația Prezidențială este alcătuită din miniștrii și alți membri stabiliți prin lege organică.

Art. 174. Structura Administrației Prezidențiale

- (1) Administrația prezidențială este alcătuită din 16 departamente:
 - a) departamentul Educației, Învățământului;
 - b) departamentul Sănătății;
 - c) departamentul Economiei;
 - d) departamentul de Justiției;
 - e) departamentul Mediului;
 - f) departamentul Agriculturii;
 - g) departamentul Industriei, Energiei și Resurselor Naturale;
 - h) departamentul Transporturilor, Infrastructuri și Telecomunicațiilor;
 - i) departamentul Muncii și Protecției Sociale;
 - j) departamentul Afacerilor Interne;
 - k) departamentul Afacerilor Externe;
 - l) departamentul Apărării Naționale;
 - m) departamentul Culturii;
 - n) departamentul Cercetării;
 - o) departamentul Turismului;
 - p) departamentul Sportului.
- (2) Departamentele se organizează și funcționează, potrivit legii, în subordinea Președintelui României.
- (3) Alte organe de specialitate se pot organiza în subordinea Departamentelor, dacă legea le recunoaște această competență.

Art.175. Condiții de eligibilitate pentru funcția de Președinte al României

- (1) Poate candida pentru funcția de Președinte al României orice persoană care:
 - a) a împlinit vârsta de 35 de ani;
 - b) îndeplinește criteriile de integritate stabilite prin lege;
 - c) are numai cetățenia română și locuiește de minimum 4 ani în țară;
- (2) Nu poate candida pentru funcția de Președinte al României orice persoană care:
 - a) a fost condamnată definitiv pentru infracțiuni prevăzute în Codul Penal cu o pedeapsă care depășește 2 ani de închisoare;
 - b) este magistrat, procuror, membru activ al armatei, membru activ al poliției, membru activ al Serviciilor secrete.
- (3) Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.

Art.176. Condiții pentru funcția de secretar de stat

- (1) **Poate fi numită în funcția de șef de departament al Administrației Prezidențiale** (secretar de stat) orice persoană care:
 - d) a împlinit vârsta de 35 de ani;
 - e) îndeplinește criteriile de integritate stabilite prin lege;
 - f) are numai cetățenia română și locuiește de minimum 4 ani în țară;
- (2) **Nu poate fi numită în funcția de șef de departament al Administrației Prezidențiale** (secretar de stat) orice persoană care:

- a) a fost condamnată definitiv pentru infracțiuni prevăzute în Codul Penal cu o pedeapsă care depășește 2 ani de închisoare;
- b) este magistrat, procuror, membru activ al armatei, membru activ al poliției, membru activ al Serviciilor secrete

Art. 177. Incompatibilități și imunități ale Președintelui României

- (1) În timpul mandatului, Președintele României nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.
- (2) Președintele României se bucură de imunitate. Prevederile **articolului 209 alineatele (1) și (2)** se aplică în mod corespunzător.

Art. 178. Incompatibilități și imunități ale miniștrilor

- (1) Funcția de Secretar de stat este incompatibilă cu exercitarea altei funcții publice de autoritate. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcții de reprezentare profesională salarizate în cadrul organizațiilor cu scop comercial.
- (2) Membri Administrației Prezidențiale se bucură de imunitate. Prevederile **articolului 209 alineatele (1) și (2)** se aplică în mod corespunzător.
- (3) Dacă s-a cerut urmărirea penală a unui Secretar de stat, competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție
- (4) Cazurile de răspundere și pedepsele aplicabile miniștrilor sunt reglementate prin lege organică.
- (5) Alte incompatibilități se stabilesc prin lege organică

Art. 179. Alegerea Președintelui României

- (1) Președintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat.
- (2) Alegerile pentru Președintele României se desfășoară o dată la patru ani în același timp cu referendumul național organizat în luna septembrie.
- (3) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale.
- (4) În cazul în care niciunul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, la trei săptămâni de la primul tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

Art. 180. Validarea mandatului. Depunerea jurământului

- (1) Rezultatul alegerilor pentru funcția de Președinte al României este validat de Curtea Constituțională.
- (2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în fața Parlamentului următorul jurământ: *„Jur să-mi dăruiesc toată puterea și priceperea pentru propășirea spirituală și materială a poporului român, să respect Constituția și legile țării, să apăr democrația, drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor, suveranitatea, independența, unitatea și integritatea teritorială a României. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”*

Art.181. Numirea miniștrilor. Depunerea jurământului

- (1) Președintele României numește miniștri.
- (2) Miniștri vor depune individual în fața Parlamentului jurământul de la articolul 180 alineat (2).

Art. 182. Actele Administrației Prezidențiale

- (1) În exercitarea atribuțiilor sale, Președintele României emite Decrete care se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage nulitatea Decretului.
- (2) Decretele se emit pentru organizarea executării legilor.

- (3) Nu se pot emite Decrete pentru adoptarea, modificarea sau prorogarea unor legi.
- (4) Decretele se contrasemnează de miniștrii care au obligația punerii lor în executare și se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage nulitatea Decretului. Decretele care au caracter militar se comunică numai instituțiilor interesate.
- (5) Decretele care au ca obiect bunuri ale proprietății publice se publică în Monitorul Oficial, și intră în vigoare la 100 de zile de la publicare, dacă în acest interval nu a fost publicată în Monitorul Oficial o Decizie a Autorității Electorale Permanente prin care acesta certifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea Inițiativei cetățenești de respingere a Decretului.
- (6) Inițiativa cetățenească de respingere a unor Decrete, care vizează bunuri ale proprietății publice aparține unui număr de cel puțin 100.000 de cetățeni cu drept de vot.
- (7) Orice Decret, care are ca obiect bunuri ale proprietății publice poate fi anulat de Președintele României, în baza expunerii de motive a Inițiativei cetățenești de respingere a Hotărârii, oricând, în intervalul dintre adoptare și demararea campaniei electorale pentru promovarea Inițiativei cetățenești de respingere.

Art.183. Mandatul Președintelui României

- (1) Mandatul Președintelui României este de 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.
- (2) Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de Președinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.
- (3) Președintele României își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către Președintele nou ales.
- (4) În cazul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, Președintele își continuă activitatea pe toată durata acestor stări.

Art. 184. Mandatul miniștrilor

- (1) Administrația Prezidențială, în întregul său și fiecare membru în parte, își exercită mandatul, începând de la data depunerii jurământului.
- (2) Administrația Prezidențială, în întregul său și fiecare membru în parte, își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către noua Administrație Prezidențială.
- (3) Funcția de Secretar de stat încetează în urma demisiei, a revocării, a pierderii drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului, precum și în alte cazuri prevăzute de lege.
- (4) Dacă un Secretar de stat se află în una dintre situațiile prevăzute la alineatul (3) Președintele României va numi imediat un alt Secretar de stat care va prelua funcția în cadrul Administrației Prezidențiale, conform prevederilor stabilite în legea organică.

Art. 185. Informarea Parlamentului

- (1) Președintele României, miniștrii și celelalte organe ale administrației publice, în cadrul controlului parlamentar al activității lor, sunt obligate să prezinte informațiile și documentele cerute de Parlament sau de comisiile parlamentare, prin intermediul președinților acestora. În cazul în care o Inițiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informării este obligatorie.

Art. 186. Întrebări, interpelări și moțiuni simple

- (1) Președintele României și fiecare dintre miniștrii au obligația să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputați, în condițiile prevăzute de regulamentul Parlamentului.
- (2) Parlamentul poate adopta o moțiune simplă prin care să-și exprime poziția cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

Art. 187. Demiterea Președintelui României

- (1) 300.000 de cetățeni, în baza listelor de semnături pot solicita demiterea Președintelui României, prin referendum național.
- (2) Referendumul național pentru demiterea Președintelui se organizează, de către Autoritatea Electorală Permanentă, odată cu primul referendum național anual care urmează, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente prin care aceasta certifică îndeplinirea condițiilor pentru declanșarea procedurii de demitere a Președintelui României de către cetățeni.
- (3) Dacă demiterea Președintelui României este aprobată prin referendum, Autoritatea Electorală Permanentă va organiza alegerile pentru un nou Președinte odată cu primul referendum anual care urmează, dar nu mai devreme de 90 de zile de la data la care a intervenit vacanta funcției de Președinte al României.
- (4) Odată cu demiterea Președintelui, Administrația Prezidențială este demisă. Președintele și Administrația Prezidențială își vor îndeplini atribuțiile până la depunerea jurământului de către noul Președinte și noua Administrație Prezidențială.

Art. 188. Punerea sub acuzare a Președintelui României

- (1) Parlamentul, cu votul a cel puțin 2/3 din numărul deputaților, poate hotărî punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare.
- (2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi inițiată de majoritatea deputaților și se aduce, neîntârziat, la cunoștință Președintelui României pentru a putea da explicații cu privire la faptele ce i se impută.
- (3) De la data punerii sub acuzare și până la data demiterii, Președintele este suspendat de drept.
- (4) Competența de judecată aparține Înaltei Curți de Casație și Justiție. Președintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Art. 189. Vacanta funcției

- (1) Vacanta funcției de Președinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcție, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuțiilor sau de deces.
- (2) Autoritatea Electorală Permanentă va organiza alegerile pentru un nou Președinte odată cu primul referendum anual care urmează, dar nu mai devreme de 90 de zile de la data la care a intervenit vacanta funcției de Președinte al României.

Art. 190. Interimatul funcției

- (1) Dacă funcția de Președinte devine vacantă ori dacă Președintele este suspendat din funcție sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-și exercita atribuțiile, interimatul se asigură de către Vicepreședinte.
- (2) Dacă Vicepreședintele se află în imposibilitatea de a prelua interimatul ca Președinte al României, sau este suspendat, funcția de Președinte interimar o preia șeful Departamentului Apărării Naționale.
- (3) Atribuțiile prevăzute la articolele 169 alineat (2), 170 alineatele (1), (2) și (4) și 172 alineatele (1), (2), (3) și (4) nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcției prezidențiale.

Art. 191. Răspunderea Președintelui interimar al României

- (1) Dacă persoana care asigură interimatul funcției de Președinte al României săvârșește fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituției, se aplică articolul 188 și articolul 190.

Art. 192. Indemnizația și celelalte drepturi

- (1) Indemnizația și celelalte drepturi ale Președintelui României se stabilesc prin lege.
- (2) Președintele primește la date fixe, o indemnizație care nu va fi nici mărită, nici diminuată în timpul duratei pentru care a fost ales. În cursul acestei perioade nu va primi nici o altă retribuție.

CAPITOLUL III. VICEPREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Art.193. Condiții de eligibilitate pentru funcția de Vicepreședinte al României

- (1) Poate candida pentru funcția de Vicepreședinte al României orice persoană care:**
 - (a) a împlinit vârsta de 35 de ani;
 - (b) îndeplinește criteriile de integritate stabilite prin lege;
 - (c) are numai cetățenia română și locuiește de minimum 4 ani în țară;
- (2) Nu poate candida pentru funcția de Vicepreședinte al României orice persoană care:**
 - (a) a fost condamnată definitiv pentru infracțiuni prevăzute în Codul Penal cu o pedeapsă care depășește 2 ani de închisoare;
 - (b) este magistrat, procuror, membru activ al armatei, membru activ al poliției, membru activ al Serviciilor secrete.
- (3) Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de Vicepreședinte al României decât pentru cel mult două mandate. Acestea pot fi și succesive.**

Art. 194. Alegerea Vicepreședintelui

- (1) Vicepreședintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, ca și Președintele.
- (2) Alegerile pentru Vicepreședintele României se desfășoară o dată la patru ani în același timp cu referendumul național organizat în luna septembrie.
- (3) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscriși în listele electorale.
- (4) În cazul în care niciunul dintre candidați nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidați stabiliți în ordinea numărului de voturi obținute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obținut cel mai mare număr de voturi.

Art. 195. Validarea mandatului și depunerea jurământului

- (1) Rezultatul alegerilor pentru funcția de Vicepreședinte al României este validat de Curtea Constituțională.

Art.196. Durata mandatului

- (1) Înainte de a-și exercita funcția, Vicepreședintele va depune jurământul al cărui text se află la art. 180 alineat (2).
- (2) Mandatul Vicepreședintelui României este de 4 ani și se exercită de la data depunerii jurământului.
- (3) Vicepreședintele României își exercită mandatul până la depunerea jurământului de către Vicepreședintele nou ales.
- (4) În cazul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, Vicepreședintele își continuă activitatea pe toată durata acestor stări.

Art. 197. Incompatibilități și imunități

- (1) În timpul mandatului, Vicepreședintele României nu poate fi membru al unui partid și nu poate îndeplini nici o altă funcție publică sau privată.
- (2) Vicepreședintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 209 alineatele (1) și (2) se aplică în mod corespunzător.

Art. 198. Rolul Vicepreședintelui

- (1) Vicepreședintele României îndeplinește și funcția de președinte al Parlamentului, dar nu va avea drept de vot decât în caz de paritate de voturi.

CAPITOLUL IV. PARLAMENTUL

Art. 199. Rolul și structura

- (1) Parlamentul este organul reprezentativ al poporului român.
- (2) Parlamentul este unicameral.
- (3) Parlamentul este inviolabil. Orice persoană care atentează la libertatea ori securitatea Parlamentului sau orice persoană care dă sau execută un ordin pentru îndeplinirea aceluiași scop se face vinovată de înaltă trădare.

Art. 200. Alegerea Parlamentului

- (1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat, potrivit legii electorale.
- (2) Alegerile pentru Parlamentul României se desfășoară o dată la patru ani în același timp cu referendumul național organizat în luna septembrie.
- (3) Alegerile anticipate pentru Parlament se desfășoară concomitent cu primul referendum național anual care urmează perioadei de 90 de zile de la dizolvarea Parlamentului.
- (4) Alegerea Parlamentului se face într-un sistem de vot proporțional, cu scrutin de listă și vot preferențial (opțional), în circumscripție unică.
- (5) Poate candida pentru funcția de membru al parlamentului orice persoană care:
 - a) a împlinit vârsta de 30 de ani;
 - b) îndeplinește criteriile de integritate stabilite prin lege;
 - c) are numai cetățenia română;
- (6) Nu poate candida pentru funcția de membru al parlamentului nicio persoană care:
 - a) a fost condamnată definitiv pentru infracțiuni prevăzute în Codul Penal cu o pedeapsă care depășește 2 ani de închisoare;
 - b) este magistrat, procuror, membru activ al armatei, membru activ al poliției, membru activ al Serviciilor secrete.
- (7) Numărul total al membrilor Parlamentului se stabilește prin legea electorală, în raport cu populația țării și nu poate fi mai mare de cel rezultat din aplicarea proporției de un parlamentar la 100.000 de cetățeni cu drept de vot.
- (8) Dacă un membru al Parlamentului devine neeligibil, potrivit criteriilor de la alineatul (5), acesta își pierde calitatea de parlamentar și locul său în Parlament devine vacant.

Art. 201. Durata mandatului

- (1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care se prelungește de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență, până la încetarea acestora.
- (2) Parlamentul nou ales se întrunește, la convocarea Președintelui României, în cel mult 10 zile de la alegeri.
- (3) Mandatul Parlamentului se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament.
- (4) În caz de mobilizare, de război, în cazul declarării stării de asediu, ori a stării de urgență, Parlamentul își continuă activitatea pe toată durata acestor stări, iar dacă nu se află în sesiune, se convoacă de drept în 24 de ore de la declararea lor.
- (5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.

Art. 202. Organizarea internă

- (1) Organizarea și funcționarea Parlamentului se stabilește prin Regulamentul propriu.
- (2) Parlamentul poate să stabilească în normele sale de procedură, sancțiunile împotriva membrilor săi pentru o conduită contrară menținerii ordinii, cu votul unei majorități de 2/3 din numărul deputaților.
- (3) Parlamentul va avea un registru al dezbaterilor pe care le va publica periodic, cu excepția acelor părți care sunt considerate secrete.
- (4) Voturile pentru, împotriva și abțineri ale deputaților privind orice problemă vor fi menționate în registru, indicându-se partidul de care aparțin.
- (5) Pe durata sesiunii parlamentare Parlamentul nu va putea să-și suspende sesiunea pentru o durată mai mare de 3 zile, fără consimțământul a 3/4 din numărul total al deputaților.
- (6) Parlamentul își alege un birou permanent. Membrii biroului permanent sunt aleși la începutul fiecărei Sesiuni. Membrii biroului permanent pot fi revocați înainte de expirarea mandatului.
- (7) Deputații, membri ai Parlamentului, se pot organiza în Grupuri parlamentare, potrivit Regulamentului Parlamentului.
- (8) Parlamentul își constituie Comisii permanente și poate institui Comisii de anchetă sau alte Comisii speciale. Aceste Comisii au dreptul să solicite și să primească orice informații scrise sau orale atât din sectorul public, cât și din cel privat.
- (9) Biroul permanent și Comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configurației politice a Parlamentului.
- (10) Parlamentul numește dintre membrii săi Comitetul pentru Afaceri Externe, care este consultat de Administrația Prezidențială înainte de luarea oricărei decizii de importanță majoră pentru politica externă. Regulile de funcționare a Comitetului pentru Afaceri Externe se stabilesc prin Regulamentul Parlamentului.

Art. 203. Atribuții generale ale Parlamentului

- (1) Primește mesajului Președintelui României.
- (2) Aprobă bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat.
- (3) Declară mobilizarea totală sau parțială.
- (4) Declară starea de război.
- (5) Hotărăște suspendarea sau încetarea ostilităților militare.
- (6) Aprobă strategia națională de apărare a țării.
- (7) Examinează rapoartele Consiliului Suprem de Apărare a Țării.
- (8) Exerciță controlul asupra activității Serviciilor de informații.
- (9) Stabilește statutul deputaților, indemnizația și celelalte drepturi ale acestora.
- (10) Hotărăște punerea sub acuzare a Președintelui României pentru înaltă trădare.

Art. 204. Sesiunile parlamentare

- (1) Parlamentul se întrunește în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie și nu poate depăși sfârșitul lunii iunie. A doua Sesiune începe în luna septembrie și nu poate depăși sfârșitul lunii decembrie.
- (2) Parlamentul se întrunește și în sesiuni extraordinare, la cererea Președintelui României, a Biroului permanent al Parlamentului sau a cel puțin o treime din numărul deputaților.
- (3) Convocarea Parlamentului se face de președintele acestuia.

Art. 205. Actele juridice și cvorumul legal

- (1) Parlamentul adoptă legi, hotărâri și moțiuni, în prezența majorității membrilor.

Art. 206. Caracterul public al ședințelor

- (1) Ședințele Parlamentului sunt publice.
- (2) Parlamentul poate hotărî ca anumite ședințe să fie secrete.

Art. 207. Mandatul deputaților

- (1) În exercitarea mandatului, deputații sunt în serviciul cetățenilor țării.
- (2) Deputații își asumă obligații doar în virtutea convingerilor lor și nu ca urmare a unui mandat imperativ primit din partea alegătorilor acestora.
- (3) Deputații intră în exercitiul mandatului la data întrunirii legale a Parlamentului, sub condiția validării alegerii și a depunerii jurământului. Jurământul se stabilește prin lege organică.
- (4) Calitatea de deputat încetează la data întrunirii legale a Parlamentului nou ales, sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces.

Art. 208. Incompatibilități

- (1) Calitatea de deputat este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcții publice de autoritate.

Art. 209. Imunitatea parlamentară

- (1) Deputații nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în timpul exercitării mandatului.
- (2) Se aplică prevederile legale privind măsurile de reținere, arestare sau detenție a lor numai în situația în care își mărturisesc vinovăția sau sunt prinși în flagrant, ori pedeapsa minimă pentru infracțiunea de care sunt acuzați depășește 2 ani de închisoare.

Art. 210. Dizolvarea Parlamentului

- (1) 300.000 de cetățeni cu drept de vot, în baza listelor de semnături depuse la Autoritatea Electorală Permanentă, pot solicita dizolvarea Parlamentului. În acest caz, referendumul național de aprobare a dizolvării Parlamentului se organizează de către Autoritatea Electorală Permanentă, odată cu primul referendum național anual care urmează, dar nu mai devreme de 30 de zile de la momentul publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente prin care aceasta certifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea Inițiativei cetățenești.
- (2) Dacă cetățenii aprobă prin referendum dizolvarea Parlamentului, Autoritatea Electorală Permanentă va organiza alegeri, odată cu primul referendum național dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei Autorității Electorale Permanente, de validare a referendumului.
- (3) Parlamentul nu poate fi dizolvat în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgență.

Art. 211. Indemnizațiile deputaților

- (1) Resursele financiare ale Parlamentului sunt prevăzute în bugetul adoptat de către acesta.
- (2) Indemnizația se stabilește prin lege și va fi plătită de trezoreria națională.
- (3) Deputații primesc la date fixe, o indemnizație care nu va fi nici mărită, nici diminuată în timpul duratei pentru care au fost aleși. În cursul acestei perioade nu vor primi nici o altă retribuție.
- (4) Orice lege care vizează modificarea indemnizației acordată membrilor Parlamentului va intra în vigoare odată cu validarea următorului Parlament.

CAPITOLUL V. LEGIFERAREA

Art. 212. Acțiunea legii

- (1) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepția legii penale sau contravenționale mai favorabile.

Art. 213. Categoriile de legi

- (1) Parlamentul adoptă legi constituționale, legi organice și legi ordinare.
- (2) Legile constituționale sunt cele de revizuire a Constituției.
- (3) Toate proiectele de lege pentru creșterea veniturilor anuale ale statului vor fi inițiate de Parlament, iar deputații vor putea face propuneri sau amendamente, ca și pentru alte proiecte de lege.
- (4) Prin lege organică se reglementează:
 - a) regulamentul de organizare și funcționare a Parlamentului;
 - b) sistemul electoral;
 - c) organizarea și funcționarea Autorității Electorale Permanente;
 - d) organizarea, funcționarea și finanțarea partidelor politice;
 - e) statutul deputaților, indemnizația și celelalte drepturi ale acestora;
 - f) organizarea și desfășurarea inițiativelor cetățenești și a referendumului.
 - g) organizarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării;
 - h) regimul stării de mobilizare parțială sau totală a forțelor armate și al stării de război;
 - i) regimul stării de asediu și al stării de urgență;
 - j) infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora;
 - k) acordarea amnistiei sau a grațierii colective;
 - l) statutul funcționarilor publici;
 - m) contenciosul administrativ;
 - n) organizarea și funcționarea Instanțelor judecătorești și a Procuraturii;
 - o) organizarea și funcționarea Curții Constituționale a României;
 - p) regimul juridic general al proprietății și al moștenirii;
 - q) organizarea generală a învățământului;
 - r) organizarea administrației publice locale, a teritoriului, precum și regimul general privind autonomia locală;
 - s) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele și protecția socială;
 - t) statutul minorităților naționale din România;
 - u) regimul general al cultelor.

Art. 214. Adoptarea legilor

- (1) Legile constituționale precum și Legile de ratificare a Tratatelor internaționale care prevăd aderarea la organizații de securitate colectivă, sau la comunități supranaționale, ca și Legile care prevăd retragerea din acestea, se adoptă cu votul a două treimi din numărul deputaților.
- (2) Legile constituționale precum și Legile de ratificare a Tratatelor internaționale care prevăd aderarea la organizații de securitate colectivă sau comunități supranaționale, ca și legile care prevăd retragerea din acestea, adoptate de Parlament, sunt supuse aprobării cetățenilor odată cu primul referendum național anual care urmează publicării Hotărârii Parlamentului în Monitorul Oficial, dar nu mai devreme de 30 de zile de la publicare.
- (3) Legile organice se adoptă cu votul a jumătate plus unu din numărul deputaților.
- (4) Legile ordinare se adoptă cu votul a jumătate plus unu din numărul deputaților prezenți.
- (5) Parlamentul, din proprie inițiativă, poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative, în procedură de urgență, conform regulamentului propriu.
- (6) La solicitarea președintelui Parlamentul dezbate în procedură de urgență proiecte de legi.
- (7) Pe durata stării de asediu, a stării de urgență și în timp de război, la cererea președintelui, Parlamentul dezbate, adoptă sau respinge proiecte de legi în termen de maximum 3 zile de la primirea solicitării.

- (8) Legile adoptate conform alineat (7) se publică în Monitorul Oficial al României, se promulgă și intră în vigoare în cel mult 48 de ore de la publicare.
- (9) Legile adoptate conform alineat (7) produc efecte până la încetarea stării de asediu, urgență sau război.
- (10) Legile adoptate de Parlament pot fi reluate în discuție și anulate oricând, în baza expunerii de motive a Inițiativelor cetățenești de respingere, în intervalul dintre adoptare și demararea campaniei electorale pentru promovarea Inițiativei cetățenești de respingere.
- (11) Legile se transmit spre promulgare Președintelui României, în termen de 100 de zile de la publicarea acestora în Monitorul Oficial, dacă în această perioadă Autoritatea Electorală Permanentă nu certifică îndeplinirea condițiilor pentru declanșarea unei inițiative cetățenești de respingere a legii.

Art. 215. Promulgarea legii

- (1) Orice lege adoptată de Parlament, este publicată în Monitorul Oficial și este transmisă spre promulgare Președintelui României după 100 de zile de la publicare, dacă în această perioadă Autoritatea Electorală Permanentă nu certifică îndeplinirea condițiilor pentru declanșarea unei inițiative cetățenești de respingere a legii.
- (2) Legile aprobate prin referendum național de către cetățeni sunt promulgate de Președinte în maximum 3 zile scurse de la data publicării în Monitorul Oficial, Partea I, a validării rezultatului referendumului.
- (3) Președintele României poate cere o singură dată Parlamentului, în termen de maximum 30 de zile de la primire, reexaminarea unei legi.
- (4) Dacă Președintele cere reexaminarea legii, promulgarea se face în cea de a 100 zi lucrătoare de la primirea legii adoptate după reexaminare.
- (5) Președintele României poate promulga o lege, așa după cum se arată la alineatul (3), numai dacă, nu a fost publicată în Monitorul Oficial o Decizie a Autorității Electorale Permanente prin care aceasta certifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea Inițiativei cetățenești de respingere a legii.
- (6) Dacă a fost declanșată o Inițiativă cetățenească de respingere a legii și legea nu a fost respinsă prin referendum promulgarea legii se face în termen de maximum 3 zile de la data publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curții Constituționale prin care validează rezultatul referendumului.

Art. 216. Intrarea în vigoare a legii

- (1) Legea, după promulgarea ei de către Președintele României, se publică în Monitorul Oficial, Partea I și intră în vigoare la 3 zile de la data publicării.

TITLUL VIII. ADMINISTRAȚIA PUBLICĂ LOCALĂ

Art. 217. Administrația Publică Locală. Principii de bază

- (1) Dreptul regiunilor și al comunelor de a se administra în mod liber sub controlul statului este prevăzut de legea organică.
- (2) Alegerile pentru președintele regiunii, primar, consiliul regional și consiliul local se desfășoară o dată la patru ani în același timp cu referendumul național organizat în luna septembrie.
- (3) Administrația publică din unitățile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale și deconcentrarea serviciilor publice.
- (4) În unitățile administrativ-teritoriale în care cetățenii aparținând unei minorități naționale au o pondere semnificativă (de minimum 25%) se asigură folosirea limbii minorității naționale respective în scris și oral în relațiile cu autoritățile administrației publice locale și cu serviciile publice deconcentrate, în condițiile prevăzute de legea organică.

- (5) Inițiativa cetățenească la nivelul unităților administrativ-teritoriale, aparține unui număr de cel puțin 5% dintre cetățenii cu drept de vot din respectiva unitate administrativ teritorială.
- (6) Cetățenii cu drept de vot, din unitățile administrativ-teritoriale, au dreptul de a respinge Dispozițiile emise de primari sau președinților regiunilor înainte ca acestea să producă efecte, în condițiile prevăzute de legea organică.
- (7) Cetățenii cu drept de vot, din unitățile administrativ-teritoriale, au dreptul de a respinge hotărârile consiliilor unităților administrativ-teritoriale înainte ca acestea să producă efecte, în condițiile prevăzute de legea organică.
- (8) Inițiativele cetățenești privind adoptarea de hotărâri ale consiliilor unităților administrativ-teritoriale, susținute de cetățenii cu drept de vot, vor fi supuse referendumului local, dacă au fost respinse de acestea, în condițiile prevăzute de legea organică.
- (9) Inițiativele cetățenești, privind demiterea primarului sau a președintelui regiunii, susținute de cetățenii cu drept de vot, vor fi supuse referendumului local, în condițiile prevăzute de legea organică.
- (10) Inițiativele cetățenești, privind dizolvarea consiliului local și / sau al consiliului regional, susținute de cetățenii cu drept de vot vor fi supuse referendumului local, în condițiile prevăzute de legea organică.

Art. 218. Autorități comunale (orășenești)

- (1) Autoritățile administrației publice, prin care se realizează autonomia locală în comune (orașe), sunt consiliile locale alese și primarii aleși, în condițiile legii.
- (2) Consiliile locale și primarii funcționează, în condițiile legii, ca autorități administrative autonome și rezolvă treburile publice din comune (orașe).
- (3) Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de primar decât pentru cel mult două mandate de 4 ani. Acestea pot fi și succesive.

Art. 219. Consiliul regional

- (1) Consiliul regional este autoritatea administrației publice pentru coordonarea activității consiliilor comunale (orășenești), în vederea realizării serviciilor publice de interes regional.
- (2) Consiliile regionale și președinții acestora sunt alese și funcționează în condițiile legii.
- (3) Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de președinte de consiliu regional decât pentru cel mult două mandate de 4 ani. Acestea pot fi și succesive.

Art. 220. Guvernatorul

- (1) Președintele numește un guvernator în fiecare regiune și în București.
- (2) Guvernatorul este reprezentantul Președintelui României pe plan local și conduce serviciile publice deconcentrate ale Departamentelor Administrației Prezidențiale
- (3) Poate fi numită în funcția de Guvernator orice persoană care:
 - g) a împlinit vârsta de 35 de ani;
 - h) îndeplinește criteriile de integritate stabilite prin lege;
 - i) are numai cetățenia română și locuiește de minimum 4 ani în țară;
- (4) Nu poate candida pentru funcția de Președinte al României orice persoană care:
 - c) a fost condamnată definitiv pentru infracțiuni prevăzute în Codul Penal cu o pedeapsă care depășește 2 ani de închisoare;
 - d) este magistrat, procuror, membru activ al armatei, membru activ al poliției, membru activ al Serviciilor secrete.
- (5) Nicio persoană nu poate îndeplini funcția de Guvernator decât pentru cel mult două mandate de 4 ani. Acestea pot fi și succesive.

- (6) Atribuțiile Guvernatorului se stabilesc prin lege organică.
- (7) Între Guvernatori, pe de o parte, consiliile locale și primari, precum și consiliile regionale și Președinții acestora, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.
- (8) Guvernatorul poate ataca, în fața instanței de contencios administrativ, un act al consiliului regional sau al președintelui regiunii, al consiliului local sau al primarului, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat este suspendat de drept.

TITLUL IX. JUSTIȚIA

CAPITOLUL I. AUTORITATEA JUDECĂTOREASCĂ

Art. 221. Înfăptuirea Justiției

- (1) Justiția se înfăptuiește în numele legii.
- (2) Justiția este unică, imparțială și egală pentru toți.
- (3) Judecătorii sunt independenți și se supun numai legii.

Art. 222. Statutul judecătorilor

- (1) Propunerile de numire, precum și promovarea, transferarea și sancționarea judecătorilor sunt de competența Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii sale organice.
- (2) Judecătorii propuși de Consiliul Superior al Magistraturii și numiți de Președintele României sunt inamovibili, în condițiile legii.
- (3) Funcția de judecător este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată.
- (4) Promovarea judecătorilor se face, în mod exclusiv, pe bază de competență, experiență și performanță, conform legii organice.
- (5) Salariile și pensiile judecătorilor sunt reglementate conform practicilor existente în statele Uniunii Europene.

Art. 223. Instanțele judecătorești

- (1) Justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite conform legii.
- (2) Competența instanțelor judecătorești, raporturile dintre ele și procedura de judecată sunt prevăzute prin lege.
- (3) Administrarea actului de justiție se face întotdeauna independent de puterea executivă. Normele în această materie se stabilesc prin lege.
- (4) Instanțele judecătorești dețin competente decizionale în determinarea limitelor autorității puterii executive. Totuși, sesizarea unei instanțe judecătorești de către o persoană care contestă o decizie a autorității executive, nu o exonerează pe aceasta de respectarea temporară a ordinelor emise de puterea executivă.
- (5) Determinarea limitelor autorității puterii executive este reglementată prin lege, competența de soluționare a litigiilor privind administrația fiind încredințată unei instanțe de contencios administrativ. Deciziile instanțelor de contencios administrativ sunt susceptibile de a fi atacate cu recurs la Înalta Curte de Casație și Justiție. Normele care reglementează această procedură sunt stabilite prin lege.
- (6) Înalta Curte de Casație și Justiție judecă procesele intentate miniștrilor de către Președintele României sau de Parlament.
- (7) Cu aprobarea Parlamentului, Președintele României poate solicita și judecarea altor persoane de către Înalta Curte de Casație și Justiție, pentru infracțiuni considerate de acesta ca având un grad ridicat de pericol pentru siguranța statului.
- (8) Înalta Curte de Casație și Justiție asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești, potrivit competențelor stabilite prin lege.

- (9) Compunerea Înaltei Curți de Casație și Justiție și regulile de funcționare a acesteia se stabilesc prin lege organică.
- (10) Este interzisă înființarea de instanțe extraordinare. Prin lege organică pot fi înființate instanțe specializate în anumite materii.
- (11) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale autorităților publice, pe calea contenciosului administrativ, este garantat, cu excepția celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum și a actelor de comandament cu caracter militar. Instanțele de contencios administrativ sunt competente să soluționeze cererile persoanelor vătămate prin legi sau, după caz, prin Dispoziții din legi declarate neconstituționale.
- (12) În exercitarea atribuțiilor de serviciu, judecătorii au ca unic temei legea.
- (13) Judecătorii nu pot fi revocați decât în baza unei hotărâri judecătorești și nici nu pot fi transferați împotriva voinței lor, cu excepția cazurilor de reorganizare a instanțelor judecătorești. Un judecător care a împlinit vârsta de 65 de ani poate fi retras din funcție, însă fără o diminuare a veniturilor sale până la împlinirea vârstei de pensionare.
- (14) În cadrul procedurilor de administrare a actului de justiție se respectă în cel mai înalt grad cu putință caracterul public și oral al acestora.
- (15) Ședințele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute de lege.

Art. 224. Folosirea limbii materne și a interpretului în Justiție

- (1) Procedura judiciară se desfășoară în limba română.
- (2) Cetățenii români aparținând minorităților naționale au dreptul să se exprime în limba maternă în fața instanțelor de judecată, în condițiile legii organice.
- (3) Modalitățile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreți sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a Justiției și să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesați.
- (4) Cetățenii străini și apatrizii care nu înțeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoștință de toate actele și lucrările dosarului, de a vorbi în instanță și de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.

Art. 225. Folosirea căilor de atac

- (1) Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Departamentul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii.

Art. 226. Poliția instanțelor

- (1) Instanțele judecătorești dispun de poliția pusă în serviciul lor.

CAPITOLUL 2. DEPARTAMENTUL PUBLIC

Art. 227. Rolul Departamentul Public

- (1) Departamentul Public își desfășoară activitatea în cadrul Departamentului de Justiție și se subordonează Secretarului de stat al Departamentului de Justiție.
- (2) În activitatea judiciară, Departamentul Public are rol activ, reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor.
- (3) Departamentul Public își exercită atribuțiile prin procurori constituiți în parchete, în condițiile legii.
- (4) Parchetele conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii.

Art. 228. Statutul procurorilor

- (1) Șefii de parchete sunt numiți de Președintele României la propunerea Secretarului de stat al Departamentului de Justiție pentru un mandat de 6 ani.

- (2) Procurorii își desfășoară activitatea potrivit principiului legalității, al imparțialității și al controlului ierarhic, sub autoritatea Secretarului de stat al Departamentului de Justiție.
- (3) Funcția de procuror este incompatibilă cu orice altă funcție publică sau privată.

CAPITOLUL 3. CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII

Art. 229. Rolul și structura

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenței justiției.
- (2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 9 membri, din care:
 - a) șapte judecători aleși de adunarea generală ale magistraților;
 - b) Secretarul de stat al Departamentului de Justiție și președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.
- (3) Președintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistrații prevăzuți la alineatul (2) litera a).
- (4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.
- (5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.
- (6) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive și irevocabile, cu excepția celor prevăzute la articolul 230 alineatul (3).

Art. 230. Atribuții

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Președintelui României numirea în funcție a judecătorilor, în condițiile legii.
- (2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește rolul de instanță de judecată, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situații, Secretarul de stat al Departamentului de Justiție și președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție nu au drept de vot.
- (3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casație și Justiție, ca ultimă instanță de atac.
- (4) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplinește și alte atribuții stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenței Justiției.

TITLUL X. CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Art. 231. Curtea Constituțională

- (1) Curtea Constituțională este garantul supremației Constituției.
- (2) Curtea Constituțională este alcătuită din nouă judecători, numiți pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit, dintre cei mai vechi membri ordinari – ținând cont de vechimea în serviciu – ai Înaltei Curți de Casație și Justiție. Pentru fiecare membru sunt aleși, după același principiu, doi supleanți.
- (3) Curtea Constituțională își alege președintele dintre membrii săi, prin vot secret, pentru o perioadă de 3 ani.
- (4) Curtea Constituțională se înnoiește cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condițiile prevăzute de legea organică a Curții.
- (5) Normele de funcționare ale Curții Constituționale se stabilesc prin lege organică.

Art. 232. Incompatibilități

- (1) Funcția de judecător al Curții Constituționale este incompatibilă cu oricare altă funcție publică sau privată.

Art. 233. Independența și inamovibilitatea

- (1) Judecătorii Curții Constituționale sunt independenți în exercitarea mandatului lor și inamovibili pe durata acestuia.

Art. 234. Atribuții

Curtea Constituțională are următoarele atribuții:

- (1) Se pronunță asupra constituționalității Legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Președintelui României, a președintelui Parlamentului, a președintelui Înaltei Curți de Casație și Justiție, a unui număr de cel puțin 30 de deputați.
- (2) Se pronunță asupra constituționalității Inițiativelor legislative de revizuire a Constituției la solicitarea Consiliului Legislativ.
- (3) Se pronunță asupra constituționalității Inițiativelor legislative la solicitarea Consiliului Legislativ.
- (4) Se pronunță din oficiu, în termen de 20 de zile, de la consultarea Parlamentului, asupra constituționalității Inițiativelor legislative inițiate de Președintele României supuse consultării populare.
- (5) Se pronunță asupra constituționalității tratatelor sau altor acorduri internaționale, la sesizarea președintelui Parlamentului sau a unui număr de cel puțin 30 de deputați.
- (6) Se pronunță asupra constituționalității Regulamentului Parlamentului, la sesizarea președintelui Parlamentului, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puțin 30 de deputați.
- (7) Decide asupra excepțiilor de neconstituționalitate privind Legile ridicate în fața instanțelor judecătorești.
- (8) Constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului;
- (9) Veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Președintelui României și confirmă rezultatele sufragiului.
- (10) Constată existența împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcției de Președinte al României și comunică cele constatate Parlamentului și Guvernului;
- (11) Veghează la respectarea procedurii pentru organizarea și desfășurarea referendumului și confirmă rezultatele acestuia.
- (12) Verifică îndeplinirea condițiilor pentru exercitarea inițiativei legislative de către cetățeni.
- (13) Hotărăște asupra contestațiilor care au ca obiect constituționalitatea unui partid politic.
- (14) Îndeplinește și alte atribuții prevăzute de Legea organică a Curții.

Art. 235. Deciziile Curții Constituționale

- (1) Dispozițiile din legi, precum și cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituționale, își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Administrația Prezidențială, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituționale cu Dispozițiile Constituției. Pe durata acestui termen, Dispozițiile constatate ca fiind neconstituționale sunt suspendate de drept.
- (2) În cazurile de neconstituționalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze Dispozițiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curții Constituționale.
- (3) În cazul în care constituționalitatea tratatului sau acordului internațional a fost constatată potrivit articolului 234 alineat (5), acesta nu poate face obiectul unei excepții de neconstituționalitate.
- (4) Tratatul sau acordul internațional constat ca fiind neconstituțional nu poate fi ratificat.
- (5) Deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.

Art. 236. Consiliul Legislativ

- (1) Consiliul Legislativ este organ consultativ de specialitate, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării și coordonării întregii legislații. El ține evidența oficială a legislației României.
- (2) Consiliul Legislativ funcționează în cadrul Curții Constituționale, cu atribuții concrete prevăzute de Legea organică.

Art. 237. Autoritatea Electorală Permanentă

- (1) Autoritatea Electorală Permanentă are rolul de a asigura organizarea și desfășurarea alegerilor și a referendumurilor, precum și finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, cu respectarea Constituției, a legii și a standardelor internaționale și europene în materie.
- (2) Autoritatea Electorală Permanentă funcționează în cadrul Curții Constituționale, cu atribuții concrete prevăzute de Legea organică și își desfășoară activitatea cu respectarea principiilor independenței, imparțialității, legalității, transparenței, eficienței, profesionalismului, responsabilității, sustenabilității, predictibilității și legitimității.

TITLUL XI. DISPOZIȚII FINALE ȘI TRANZITORII

Art. 238. Intrarea în vigoare

- (1) Prezenta Constituție intră în vigoare la data aprobării ei prin referendum. La aceeași dată, Constituția din 8 decembrie 1991, și legea de revizuire a Constituției din data de 29 octombrie 2003, sunt și rămân în întregime abrogate.

Art. 239. Conflictul temporal de legi

- (1) Legile și toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contravin prezentei Constituții.
- (2) Consiliul Legislativ, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a Constituției, va examina conformitatea legislației cu prezenta Constituție și va face Parlamentului sau, după caz, Administrației Prezidențiale, propuneri corespunzătoare.

Art. 240. Dispoziții tranzitorii

- (1) Odată cu primul referendum anual ce urmează intrării în vigoare a Constituției, dar nu mai devreme de 90 de zile, Guvernul organizează alegeri pentru funcțiile de Președinte și vicepreședinte al României și pentru Parlament.
- (2) Alegerile pentru Parlamentul României se vor desfășura conform reglementărilor pentru alegerea Senatului, cu un nivel de reprezentare de 1/100 000 de cetățeni cu drept de vot și fără prag electoral.
- (3) Mandatul Camerelor se prelungește până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituția și nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.
- (4) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent își continuă procedura în noul Parlament.
- (5) Instituțiile prevăzute de Constituția anterioară, existente la data intrării în vigoare a noii Constituții rămân în funcțiune până la constituirea Instituțiilor prevăzute în noua Constituție, care le preiau atribuțiile.
- (6) Judecătorii în funcție ai Înaltei Curți de Casație și Justiție numiți de Parlament își continuă activitatea până la data efectuării nominalizărilor pe funcții, în urma adoptării noii legi a Justiției.
- (7) Judecătorii în funcție ai Curții Constituționale numiți de Parlament sunt înlocuiți în termen de 120 de zile de la intrarea în vigoare a noii Constituții.

Art. 241. Republicarea Constituției

(1) Constituția se publică, de către Consiliul Legislativ, în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data adoptării.

Această lege a fost adoptată de Camera Deputaților și de Senat cu respectarea art.151, alineat (1) din Constituția României republicată.

Prezenta anexă face parte integrantă din declarația autentificată a Comitetului de inițiativă sub numărul de Notar Public

1. S.S.

2. S.S.